

שם גמרא כל פמיניה דפסיל דיינו אמר ר' יוחנן בערפאות שבסוריא כו' אפשר לומר
בזה דר"מ ורבנן פליגי בזה בפלוגתא דרב אחא ור' אבנה ר"מ ס"ל כר' אבנה דמה"ת
בעינו ג' מומחים ורבנן הוא דהקילו פדי שלא תנעול דלת מש"ה ס"ל דזה פוסל דיינו כו'
אבל רבנן ס"ל פרב אחא דלא בעינו מומחין ומש"ה לא מצי פסיל אפילו בערפאות
שבסוריא ועיין בדברי הנימוק"י מש"כ בזה ובפני המשניות להרמב"ם ז"ל ובירושלמי
פריה לעולם זה פוסל וזה מביא א"כ אין לדבר סוף ומשני בטפילה ועיין בפני משה ול"נ
לפרש דלא מצי פסיל אלא אם רוצין להוסיף יותר על שלשה דאין זה אלא טפל בזה
יכול כ"א להפסיל את של חבירו ונגמר הדין בשלשה: שם גמרא אמר ר"ל תני עדו
ובקבלי עלי פבי תרי וקאמר ר"ג דיכול לחזור בו ופריה הא פליגי חדא זימנ' בנאמן
עלי אבא ואביה ומשני דאי מהתם ה"א דהתם קאמרי רבנן משום דחזי לאחרני כו'
והקשה מהרש"א ז"ל הא ג' רועי בקר דלא חזי לאחרני ואפ"ה אמרו רבנן דאין יכול
לחזור בו ותירוצו אינו מיושב דו"ק ול"נ דג' רועי בקר אין פסולין אלא מדרבנן דסתמן
גזלנין הם אבל בלא"ה לא בעינו מומחין לרבנן וכמש"כ לעיל ומה שהקשה מהרש"א
ז"ל בד' התוס' ל"ל לאתויי דרב דימי תפוק ליה דר"מ אפי' בתדא לריעותא אמר מהא
דנאמנין עלי ג' רועי בקר ג"כ יש ליישב דלר"מ דבעינו ג' מומחים איכא איסורא אם
הולך לדון לפני הדיוטות פדכתיב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כו' ומש"ה יכול
לחזור בו אבל בקיבלו פבי תרי ליכא איסורא ודו"ק: שם אמר ר"א בכא הוא ואחר
לפוסלן בערעור דפגם משפחה ר"מ סבר הני אמשפחה קמסהדי והני ממילא קמיפסלי
כו' ורבנן סברי ס"ס נוגע הוא יש להסתפק לרבנן דאמרי נוגע הוא אם לא מהימן כלל
אפילו אמשפחה אי נימא דפליגין דבורי' ואמשפחה מהימן ואדידיה לא מהימן ולפירש"י
ותוס' ז"ל לעיל גבי פלוני בא על אשתי דלמ"ד לא פליגין דיבוריה אתרנייהו מהימן גם
אקרויב א"כ ע"כ הכא לא מהימן כלל ואי מהימן ליה אי אמשפחה הי' נאמן גם אדידיה
אלא דיש לחלק בין נוגע בדבר לקרויב עכ"פ נראה עיקר דלא מהימן כלל פניו דנוגע
הוא ועיין בזה בדברי הראשונים ז"ל בעדות שקרויב לאחד ורחוק לאחר: שם מחלוקת
בין ב' פתי עדים כו'.

לפי רש"י ז"ל בלישנא בתרא דמירי דהביא הב' פתי עדים ביחד א"כ לר"מ אמאי יכול
לפוסלן הא נמצא אחד מהם קרויב או פסול בטלה פל העדות וצ"ל דב' הכתות אין עדותן
שנה דאחת אומרת בפני הללו ונאחת אומרת בפנינו הודה ולא היו יחד בראיית המעשה
אבל מ"מ הוי מצי הש"ס לאוקמא פלוגתא דר"מ ורבנן בהא אי כולן נפסלין בנמצא אחד
מהן קרויב או פסול בדיני ממונות אי לא והרמב"ם ז"ל בפני המשניות פי' בזה פירוש
חדש ר"מ סבר צריה לברר היינו אם הביא פת אחת ואח"כ הביא פת שנייה יכול לומר
לו מה ראית להביא פת אחת מסתמא אחד מהם פסולה היא וצריה לברר שפשרים הם
ונראה דדוקא אם הביאם בזאח"ז צריה לברר אבל אם הביא פמה עדים בב"א לא מסתבר
לומר דצריה לברר ולפירוש ז"ל א"ש לישנא דמתניתין דמשמע דבא לפסול עדיו לצורה
דינו דומיא דזה פוסל דיינו אבל לפי רש"י ז"ל הנ"מ לעדות אחרת ואין זה ענין
למשנתנו ועוד דבשלמא אי בא לפוסלן לעדות זו א"ש דקתני זה פוסל וזה פוסל דקמ"ל
דבין תובע ובין הנתבע יכול לפוסלן אבל לעדות אחרת אין נ"מ בין תובע לנתבע אלא
דלפי' הרמב"ם ז"ל צ"ל דהא דקתני זה פוסל היינו לכתחלה דאמרין לו שיברר אם

פְּשָׁרִים הֵם אֲבָל אִם אֵין לוֹ בְּיָרִיר אַפ"ה עֲדוּתָן עֲדוּת כְּמוֹ בְּהָא דְבָא בְּשֵׁטֶר וְחֻזְקָה דְאֵין זֶה אֵלָא לְכַתְחֻלָּה וּבְהָא דְשֵׁטֶר וְחֻזְקָה פִּי' ג"כ בְּחֻזְבוּרוֹ בַּה' טוֹעֵן ע"ז הַדְרָךְ דְאֵם הִבִּיא שְׁנֵיהֶם לַב"ד הַשֵּׁטֶר וְעִידֵי חֻזְקָה אַפ"ה אוֹמְרִין לוֹ לְקַיָּים שֵׁטֶרוֹ וְאֵם לֹא מְצָא עֲדִים הוּא עוֹמֵד בְּחֻזְקָתוֹ וְכַתֵּב הַכ"מ שֵׁם אֲבָל אֵם נִמְצָא הַשֵּׁטֶר מְזוּנָף גַּם הַחֻזְקָה אֵינָה פְּלוּם וְכֹאן לְעֲנֵן עֲדִים לֹא מְשַׁמֵּעַ כֵּן דְהָא מְסִיק הַש"ס דְאֵפִילוֹ נִמְצָאוּ כַּת אֶחָד קְרוּבִים אוֹ פְּסוּלִים אַפ"ה עֲדוּת הַשְּׁנֵיָה כְּשֶׁרָה הִיא וְצ"ל בֵּין חֻזְקָה דְמַפְתַּח שֵׁטֶר קֶאֱתִי וּמַש"ה אֵם הַשֵּׁטֶר מְזוּנָף גַּם הַחֻזְקָה לֹא פְּלוּם אֲבָל הֵנִי עֲדִים לֹא מַפְתַּח הֵנִי עֲדִים אֶתוֹ וְעֵינֵן בַּב"ב בְּפִי רֶשֶׁב"ם וּבְדַבְרֵי הַתּוֹס' וְצ"ל שֵׁם וּבְדַבְרֵי הַרְמַב"ם וְצ"ל פ"ו מַה' טוֹעֵן בַּמ"מ וּבַכ"מ וּבְש"ף סִי' ע' וְדוּק: דָּף כֹּד רִישָׁא בְּעֲדִים פְּסוּלִי וְדִינָיִם כְּשֶׁרִי' מִיגוֹ דְפְסָלִי עֲדִים כו'.

מְדַבְרֵי רֶש"י וְצ"ל מְשַׁמֵּעַ דְמַהֲמַנִּין לִיה לַחֹד לְמִיפְסֵל דִּינָא שְׁלֵא לְדוֹן לְפָנָיו וְכֹן נִרְאָה דְאֵי יֵשׁ אַחַר עֲמוֹ אַמַּאי פְּלִיגֵי רַבָּנָן הָא לֹא נֹוּגַע בְּעֲדוּתוֹ הוּא דְאֵיפָא דִּינָא אַחֲרֵינָא וְגַם ל"ל טַעְמָא דְמִיגוֹ לַר"מ וְכַה"ג בְּזֶה פּוֹסֵל עֲדוֹ מִיָּרִי נְמִי דְהוּא בְּעַצְמוֹ פּוֹסֵלוֹ מְטַעַם מִיגוֹ כֵּינֵן דְאֵיפָא כַּת אַחֲרָת וְלֹא נֹוּגַע בְּדַבְרָה הוּא אֲבָל הֵיכָא דְאֵיפָא אַחַר עֲמוֹ וְדְאֵי מְהִימֵן דְהָא לֹא אֲמַרֵי רַבָּנָן לְעִיל דְלֹא מְהִימֵן אֵלָא מְשׁוּם דְאֵין צְרִיף לְבָרַר וְאוּלַי לֹא יָבִיא עֲדִים אַחֲרִים אֲבָל אֵם כְּבָר הִבִּיא כַּת אַחֲרָת לַכ"ע לֹא נֹוּגַע הוּא אֵלָא ש"מ דְהוּא בְּעַצְמוֹ מְהִימֵן לַר"מ מְטַעַם מִיגוֹ אֲבָל לַפ"ז מַאי קֶאֱמַר הַש"ס הֵינֵנו דְרַב דִּימִי הָא טוֹבָא אֵיפָא בִּינֵיהֶו דְלַרַב דִּימִי לֹא מְהִימֵן אֵלָא בְּאַחַר עֲמוֹ וְלַרַבָּנָן לֹא בְּעֵינֵן אַחַר עֲמוֹ וְכַמֵּש"כ הַמְהַרְש"א וְצ"ל וְעוֹד דְלֹא מְסַתְבַּר שְׁיֵהֵי' נְאֻמָּן לַחֻזְקָה לְפָסְלוֹ לְעֲדוּת דְעֵלְמָא מְטַעַם דְלֹאֲקִימָתָא דְרַבָּנָן ע"כ צ"ל זֶה פּוֹסֵל עֲדוֹ הֵינֵנו לְעֲדוּת דְעֵלְמָא וְע"כ צ"ל דְלַרַבָּנָן נְמִי מִיָּרִי דְאֵיפָא אַחַר עֲמוֹ וְאַפ"ה לֹא מְהִימֵן בְּלֹא מִיגוֹ מְשׁוּם דְחֻזְקָתָה נֹוּגַע אֵפִילוֹ אֵיפָא בִּי דִּינָא אַחֲרֵינָא אוֹ בְּעֲדִים אֵיפָא כַּת אַחֲרָת וְלֹא מְהִימֵן לַר"מ אֵלָא מְחַמַּת מִיגוֹ וְלַרַבָּנָן לֹא מְהִימֵן כְּלָל וְגַם לַפ"ז קֶשֶׁה הָא אֵיפָא בִּינֵיהֶו טוֹבָא וְכַמוֹ שְׁהַקְשָׁה מְהַרְש"א וְצ"ל וּבַש"ע סִי' י"ג כַּתֵּב בְּפִשְׁטוּת דְלֹא מְהִימֵן לְפָסְלוֹ דִּינֵן אֵפִילוֹ עִם אַחַר וְע"כ הוּא כְּרַבָּנָן אוֹ אֲפִשְׁרָה לְעֲנֵן דִּינֵן לַכ"ע נֹוּגַע קֶצֶת הוּא דְלִזָּה נִיחָא לִיה בְּהַאי מְשׁוּם דְמַהֲפָף בְּזַכּוּתָהּ וְהַסְמ"ע וְהַש"ף וְצ"ל לֹא הִעִירוֹ בְּזֶה כְּלָל וְלִשְׁיטַת הַרְמַב"ם וְצ"ל א"ש שְׁיֵנוּי' דְרַבִּין בְּפִשְׁטוּת דְרַב דִּימִי קֶאֱמַר דְטַעְמָהּ דַּר"מ דִּיכּוֹל לְפָסְלוֹ עַד שְׁיָבַרַר הוּא מְשׁוּם דַּס"ל כְּרַבִּי דְצְרִיף לְבָרַר וְקֶאֱמַר רַבִּין דְבַכַּה"ג לַכ"ע אֵין צְרִיף לְבָרַר וְהָא דִּיכּוֹל לְפָסְלוֹ לַר"מ הוּא מְחַמַּת מִיגוֹ כֵּינֵן דְהִבִּיא דִּינָיִם פְּסוּלִים אוֹ עֲדִים פְּסוּלִים מְהִימַנִּין לִיה גַּם אֲפִשְׁרִים לְעֲנֵן זֶה שְׁצְרִיף לְבָרַר כְּשֶׁרִיתָן וְהֵיכָא דְלִיפָא כַּת אַחֲרָת גַּם אֵזָה לֹא מְהִימֵן דְנֹוּגַע מְשׁוּם הוּא וְקֶאֱמַר הַש"ס הֵינֵנו דְרַב דִּימִי וּמְשַׁנֵּי אֵיפָא בִּינֵיהֶו מִיגוֹ לְרַבִּין אֲמַרִּין מִיגוֹ וּמְשׁוּם מִיגוֹ הוּא דְצְרִיף לְבָרַר אֲבָל בַּב' כַּתֵּי עֲדִים לַחֹד לַכ"ע אֵין צְרִיף לְבָרַר וְלַרַב דִּימִי לֹא אֲמַרִּין מִיגוֹ וְע"כ צ"ל דַּר"מ ס"ל כְּרַבִּי דְצְרִיף לְבָרַר וְעֵדִינֵן צ"ע לְעֲנֵן מַאי יִצְטַרְף לְבָרַר כְּשֶׁרִיתָן הַכַּת הָאֲחַת כֵּינֵן דְאֵיפָא כַּת שְׁנֵיָה דְלֹא פְּסִיל לָהּ וְלִשְׁיֵנוּי' דְרַבִּין לְכַאוּרָה לֹא צְרִיף לְאוּקְמָא בְּעַרְפָּאוֹת שְׁבִסוּרָא אַף דַּר' יוֹחָנָן בְּעַצְמוֹ אָמַר לְעִיל דְבְּעַרְפָּאוֹת מִיָּרִי מְתַנִּיתִין לְרַבִּין לֹא צְרִיפָא לְאוּקְמָא הֵכִי וְדוּק הֵיטִיב: שֵׁם בְּמַשְׁנֵה נְאֻמָּן עָלֵי אַבָּא וְאַבִּיף נְאֻמָּנִין עָלֵי ג' רוּעֵי בְּקַר כו' אָמַר רַב דִּימִי כְּגוֹן דְקַבְּלֵי' עָלֵי בְּחַד כו'.

פַּרְש"י וְצ"ל דַּר"מ קַמ"ל דְאֵפִילוֹ הֵכִי יְכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְכֹן הוּא דַּעַת הַרְמַב"ם וְצ"ל וְהַתּוֹס' פִּירְשׁוּ דַּקַּמ"ל דְרַבָּנָן מוֹדוּ בְּתַרְתֵּי לְרִיעוּתָא דִּיכּוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְהִי נִרְאָה דְאֵגוּפָא דְמְתַנִּיתִין

קאי דל"ל הני תרתי אבא ואביה וג' רועי בקר אי נימא דאבא ואביה מיירי אפילו בקבלי בתלתא אם פן כש"כ ג' רועי בקר להכי מוקי דאבא ואביה היינו בקבלי בחד והשתא לא שמעינן חד מחבריה דאבא ואביה קמ"ל דאפילו בפסולי דחזי לעלמא יכול לחזור בו ובג' רועי בקר קמ"ל דלרבנן אפי' בכה"ג אינו יכול לחזור בו אע"ג דפסולין לעלמא אלא דלפ"ז אפילו נימא דקבלי' לאביו פתלתא אפתי בבא דג' רועי בקר הוי רבותא לתקמים דאע"ג דאין בקי אין בישוב וכדאמרין לקמן ועי' ברשפ"ם בב"ב דף קכ"ח שפכת דלהכי נקט רועי בקר דלאו רשעים אבל רועי צאן רשעים הם משמע קצת מדבריו ז"ל דרשע כ"ע מודו דיכול לחזור בו ע"ש ולא חשיב במתניתין אלא פסול קרבנה ופסול דלא גמור אבל לא פסול רשע ולא משמע פן לקמן דהוי בעי לאוקמא הא דג' רועי בקר לענן עדות ולסייעי מזה דרועה בהמה גסה פסול לעדות ואפ"ה מהני קבלה ועיין בהרע"ב ז"ל ובתוס' תדשים.

ובעיקר סברת התוס' דאי קבליה לקרוב כפי תרי לכ"ע יכול לחזור בו יש לדקדק טעמא מאי פנין דס"ל לרבנן דיכול לחייב א"ע אפילו ע"י פסול מה לי חדא לריעותא מה לי תרי לריעותא וצ"ל פנין דמצינו ע"פ התורה ב' עניני משפט א' ע"י ג' פשרים אפילו הדיוטות והב' יחיד מומחה א"כ לא מהני קבלה אלא בדומה להם קצת היינו בג' פסולים פנין דאיכא ג' או ביחיד בהדיוט פנין דכשר הוא שוי' עלי' פמןמחה אבל יחיד ופסול אין עליו שם ב"ד פלל אבל אין זה מוכרח ועוד הי' נראה דזה לא חשיב ריעותא פלל אי קבליה עלי' חד פתלתא דאל"כ לשמואל דמוקיפולגתיהו במחול לה אבל באתן לה ד"ה יכול לחזור בו ואין דינו דין א"כ איך יתפרש אליביה מתניתין דדן את הדין זיכה את החייב דמוקי לה הש"ס בקבליה עילוני' ומאי מהני קבלה בזה הא לדידיה באתן לה לא מהני קבלה והתם תנן נמי חייב את הזכאי אלא די"ל דשמואל לטעמיה דאמר שנים שדנו דיניהם דין ובלא"ה א"ש אליבי'.

ועוד דמצינו לאוקמא בקנו מידו אבל מ"מ לדידן דקי"ל דבעי' ג' מןמחין מה"ת אפתי הא איכא ביחיד הדיוט תרתי לריעותא חדא דהדיוט הוא ועוד דיחיד הוא וכי משום דרבנן עבדו תקנתא להכשיר שלשה הדיוטות יחיד הדיוט נפיק מפלל תרתי לריעותא ע"פ דין תורה ונראין דברי הרמב"ם ז"ל בזה דמהני קבלה בכל גוונא ומסקינן בגמרא דבגמר דין מחלוקת ואיכא מחלוקת בין הראשונים ודברי הרמב"ם ז"ל דגמר דין דהכא היינו אם הוציאו מומן ע"פ ובשבועה הוי גמר דין אם נשבע ומלשונו בפ"ה המשניות נראה דבנאמן עלי אבא הוי גמר דין בפלוני אתה חייב לחוד אלא דמפרש הא דנאמן עלי אבא בעדות ע"ש ועיין בגימיקי יוסף שהאריה בזה וכתב שם בשם הרא"ה ז"ל דהא דאיכא מ"ד דבמחול לה מחלוקת דפשיטא דאינו יכול לחזור בו דמחילה גמורה היא ואינה צריכה קנין אלא מיירי שאמר כל מה שיאמרו אבא ואביה אקיים הן לפטור הן לחיוב וצריה לישב הא דדור לי בחיי ראשה למאי דמוקי לה בנשבועין ולא משלמין א"כ הוי מחילה גמורה ואפ"ה פליג ר"מ.

ובירושלמי ראיתי דמוקי למתניתין פשאמר יאמר אביה ואין לו עסק עמה אבל אם אמר יאמר לו אביה ואני מקבל עלי עילה הי' רוצה להודות לו ריב"ח אמר אפילו אמר ואני מקבל עלי לא מצינו עדות יוצד מפי קרוב ועיין בפני משה מה שפירש ולי נראה דהכי

פירושא דוקא אם אמר אין לו עסק עמה בזה ס"ל לר"מ דיכול לחזור בו אבל אם אמר ואני מקבל עלי אמרי דרצה להודות לו והיא בוש להודות לו ומצא עילה ע"י מאמר האב להודות לו ואינו יכול לחזור בו וקאמר ריב"ח דאפילו בכה"ג לא מציינו עדות יוצא מפי קרוב ודוק היטיב.

ועיין בתוספתא פ"ק חמישי מה שאמר ר"י התם לענין דן יחידי: שם במשנה אלו הן הפסולין כו'. התוס' ז"ל פתבו דלא חשיב הקא אלא פסולי דרבנן ומלוגה ברבית אפי' ברבית קצוצה לא מיפסיל אלא מדרבנן אבל הרמב"ם ז"ל פתב דברבית קצוצה הוי פסול דאורייתא ונראה לומר לשיטתיה דמתניתין חשיב הפסולין השכיחין הן פסולי דאורייתא הן פסולי דרבנן אלא דלא משמע פן לקמן דאמר ר"א אמתניתין פולן צריכין הכרזה בב"ד משמע דאמלוגה ברבית נמי קאי אלא דלא פסול אלא מדרבנן פיון דבעי הכרזה אבל מהא דמתניא לקמן אל תשת רשע עד אלו גזלנין ומלוגי ברבית משמע דמלוגי ברבית דומיא דגזלנין הם ופסולי מה"ת ומתניתין י"ל דמייירי באבק רבית אלא דלפ"ז מאי פריד הש"ס לקמן לרבא דאמר לנה ברבית פסול ממתניתין דתנו מלוגה ברבית דילמא רבא אמר ברבית דאורייתא ועיין במנחת אהרן שעמד ע"ז ומהא דאמרינו לקמן גבי חזרתו עד שיקרע שטריתהם משמע קצת דברבית גמורה איירי: שם גמרא משחק בקוביא מאי קעביד כו'.

ואמר רמב"ח דטעמא דת"ק משום אסמכתא ואפילו יש לו אוננות אחרת פסול משום גזל דרבנן ור"ש אמר דלית בזה משום אסמכתא ולא פסול אלא משום דאין עוסק בישובו של עולם ודוקא דלית ליה אוננות אחריתי ור' יהודה לפרש דברי ת"ק אתי ולר"ש נמי איכא תנא בפריית' דפליג אר' יהודה והוא ר' יהודה משום ר"ט וילקמן פסיק ר"א הלכה כר"י י"ל דמודה לר"ש דר"י דמתניתין לפרש אתי אלא משום דפליגי חכמים בפרייתא מש"ה פסיק הלכה כר"י והשתא למאן דפריש למפריחי יונים אר"א ויש בהם גזל מפני דרכי שלום ר' יהודה לא קאי אלא אמשחק בקוביא לחוד דס"ל דלית בזה משום גזל ואינו נפסל אלא משום דאין עוסק בישובו של עולם אבל מפריחי יונים דיש בהם משום גזל משום דרכי שלום לא פליג וא"כ לא יתיישב מאי דקאמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין להם אוננות להם ל' רבים מזה משמע דלא קאי אמשחק בקוביא לחוד אלא די"ל דר"י קאי נמי אמפריחי יונים משום דס"ל כרבנן דר"א בעדיות פ"ג דמפריחי יונים פשרים לעדות היכא דיש להם אוננות אחרת אבל אם אין להם אוננות אחרת פסול משום דאינו עוסק בישובו של עולם והשתא למאן דמפרש אימתי דר"י לפרש אתיא מתניתין שפיר אפילו כרבנן דר"א דעדיות דמחמת גזל פשרים הם והקא דפסולים היינו באין להם אוננות אחרת ויש לדקדק מאי קאמר הש"ס למ"ד אי תקדמין כו' מ"ט לא אמר אר"א משום דאר"א מפני דרכי שלום בעלמא הוא ולמ"ד דאימתי דר"י לפרש מאי נ"מ בזה הא עכ"פ פסול הוא משום דאין עוסק בישובו של עולם וכ"ת באין לו אוננות אחרת שמעינן ממשחק בקוביא דגם בהא ליכא משום גזל א"כ מאי קעביד צריכותא אליביה בין משחק בקוביא ובין אי תקדמין יונה פיון דהפל משום ישובו של עולם וראיתי בתוספתא דמתניא התם ובכולן אמר ר"י והוא שאין להם אוננות אחרת משמע להדיא דר"י גם אסוחרין שביעית קאי וכן איתא להדיא בפירוש לענין סוחרין שביעית מהא שמעינן דס"ל לר"י דאפילו איכא איסורא בממון מ"מ לא מיפסיל אלא באין לו שום

אָנמנות וְהַשְׁתָּא מְצִינן לְמִימַר דְּבַמְשַׁחַק בְּקוּבְיָא גַם לר' יְהוּדָה אִיכָא אִיסוּרָא וְאַפ"ה לָא מִיפְסִיל אֱלָא הִיכָא דְאִיכָא תְרַנְיָהּ קַצַּת אִיסוּר וְאִין לֹא אָנמנות אַחֲרַת וְהָא דְאָמְרִינן לְעִיל לְמ"ד אֶסְמַכְתָּא לָא קְנִיָא מִיפְסִיל אִפִּי אִי גְמִיר אָנמנות אַחֲרִיתִי הִינּוּ לְמֵאן דַּס"ל דַּת"ק פְּלִיג עַל ר"י וְע"כ ס"ל אֶסְמַכְתָּא לָא קְנִיָא וְהוּי פְּעִין גְּזֵל גְּמוּר וּר"ש ס"ל דְּאֶסְמַכְתָּא קְנִיָא וּמְשׁוּם הִכִּי לָא מִיפְסִיל מְשׁוּם הָא לְחוּד אֱלָא בְּצִירוּף טַעְמָא דְאִין עוֹסַק בְּיִשׁוּבוֹ שְׁל עוֹלָם אָבֵל עַכ"פ אִיסוּרָא אִיכָא לְשַׁחַק בְּקוּבְיָא פְּדַמְשַׁמַּע בְּשַׁבַּת פְּרַק שׁוֹאֵל וְכֵן מְשַׁמַּע מְבַרְיָתָא דְלַקְמֵן עַד שְׁיַחְזֵרוּ בְּהֵן חֲזָרָה גְּמוּרָה דְאַפִּי לְנִכְרִי לָא עֲבָדִי לְחַד גְּנוּסְחָא מְשַׁמַּע דְעֵיקָר הַפְּסוּל מְשׁוּם אִיסוּר הוּא וְאֵלּוּ הִי מְשַׁחַק רַק עִם נִכְרִי לְבַד לָא הִי מִיפְסִיל וְהַשְׁתָּא תִּיקָשִׁי מְזָה לר"ש דְאָמַר הַפְּסוּל הוּא מְשׁוּם יִשׁוּבוֹ שְׁל עוֹלָם וְא"כ אֶפִּילוּ מְשַׁחַק עִם נִכְרִי לְיִפְסִיל אֱלָא ש"מ דְּבַמִּידִי דְהִתִּירָא מְשׁוּם יִשׁוּבוֹ שְׁל עוֹלָם לְחוּד לָא מִיפְסִיל וְעֵינן מַה שְׁפַתְב הַנִּימוּקִי יוֹסֵף בְּזָה וְא"כ א"ש פֶּל הִנִּי צְרִיכוּתָא אֶפִּילוּ לְמ"ד מְשׁוּם יִשׁוּבוֹ שְׁל עוֹלָם וְעַפ"ז יֵשׁ לִישָׁב שֵׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפַתְב בַּפ"ו מַה גְּזֵילָה דְמְשַׁחַק בְּקוּבְיָא יֵשׁ בּוֹ אִיסוּר וְגֵזֵל דְּדַבְרֵיהֶם וְבַה' עֵדוּת פֶּסַק דְּלָא מִיפְסִילִי אֱלָא בְּאִין לְהֶם אָנמנות אַחֲרַת וְכַבֵּר תְּמַהוּ ע"ז הַמ"מ וְהַכ"מ וְהַש"ג וְלִפִּי הַנ"ל א"ש בְּפִשְׁיטוֹת דְּגַם לר"י אִיכָא אִיסוּרָא וְלָאוּ מְשׁוּם אֶסְמַכְתָּא אֱלָא רַבְּנָן אֶסְרוּ לִיקַח מְמוֹן חֲבִירוֹ בְּחֻנָּם כְּמַבְוֹאָר בְּלִשׁוֹנוֹ ז"ל שֶׁם בַּה' גְּזֵילָה אַע"פ שְׁנוֹתָן לֹא מִדְּעַתּוֹ פִּינּוֹן שְׁלוֹקַח מְמוֹן חֲבִירוֹ דְרַף שְׁחוֹק וְהִתּוּל הִנִּי בְּכָלֵל גְּזֵל וְאַפ"ה לָא מִיפְסִיל לְעַנְנֵן עֵדוּת אֱלָא הִיכָא שְׁפַל עֶסְקִיו בְּזָה וְאַפְשֵׁר עוֹד לֹאמַר דְּהוּא ז"ל פֶּסַק כַּמ"ד דְר"י פְּלִיג אַת"ק אָבֵל בְּהָא לָא פְּלִיגִי דְתְרַנְיָהּ אִית לְהוּ דִּישׁ בְּזָה מְשׁוּם אֶסְמַכְתָּא פְּמוֹ שְׁאָמַר ר' יְהוּדָה מְשׁוּם ר' טְרַפּוֹן אָבֵל לְעֵדוּת לָא מִיפְסִיל מְשׁוּם הָא לְחוּד אֱלָא דְלָכֵל הַנ"ל יֵשׁ לְדַקְדָּק א"כ הִי צְרִיף לְכַתּוּב גַּם בְּמַפְרִיחֵי יוֹנִים דְּבַעֲינן דְּנוֹקָא שְׁלֵא יְהִי לְהֶם אָנמנות אַחֲרַת וּמְדַבְּרִיו מְשַׁמַּע דְאִין צְרִיף לְזָה אֱלָא בְּמְשַׁחַק בְּקוּבְיָא לְחוּד וְעֵזִינן צְרִיף עֵינן.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְמֵאן דְּמַפְרֵשׁ מַפְרִיחֵי יוֹנִים הִינּוּ אִי תַקִּידִים יוֹנָה כּו' א"כ אִמַּאי שְׁבִיק ר"א לְמְשַׁחַק בְּקוּבְיָא וְנִקְיֵט בְּעֵדוּתוֹ מַפְרִיחֵי יוֹנִים פִּינּוֹן דְתְרַנְיָהּ חַד מִקְלָתָא הוּא וּבִירוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע דְלַעֲנֵן דִּינִי מְמוֹנוֹת כ"ע מוֹדוֹ דְפְּסוּל וְלָא פְּלִיגִי רַבְּנָן וּר"א אֱלָא לְעַנְנֵן דִּינִי גְּפִשׁוֹת וּבְפִלוּגְתָּא דְר"מ וּר"י לְקַמֵּן בְּעַד זוּמָם וְאַתְיָא מְתַנִּיתִין דִּילֵן כַּכ"ע וּמְתַנִּי דְר"ה מוּקִי לְהַ כּו' א דְקִידוּשׁ הַחֲדָשׁ כְּדִינִי גְּפִשׁוֹת חֲשִׁיב וְעַפ"ז יֵשׁ לִישָׁב מַה דְּלָא תְנִינן בְּמְתַנִּיתִין דְר"ה דְּבַרִי ר"י אִימְתִי כְּדִתְנִינן הִכָּא מְשׁוּם דְּמְתַנִּיתִין דְּהִכָּא אַתְיָא כְּחֻכְמִים דְּמַחְמַת גְּזֵל לָא מִיפְסִילִי אֱלָא מְשׁוּם דְאִין עוֹסְקִים בְּיִשׁוּבוֹ שְׁל עוֹלָם פְּסִילִי לְד"מ לְכ"ע אָבֵל לְק"ה לָא מִיפְסִילִי מְפִנִי זֶה אֱלָא דְנוֹקָא מְשׁוּם גְּזֵל וְכַר"א אָבֵל בַּש"ס דִּילֵן לָא מְשַׁמַּע כֵּן פְּמוֹ שְׁיִתְבָּאָר לְקַמֵּן אִי"ה שׁוֹב רְאִיתִי בַּסַּמ"ע וְט"ז ס' ל"ד שְׁפַתְבוּ לִישָׁב דְּבַרִי הַרְמַב"ם ז"ל עַל הַדְּרָף הַנ"ל וְכֵן פְּתַב הַלַּח"מ ז"ל וְעֵינן בְּנִימוּקִי יוֹסֵף מַש"כ בְּדִינִי אֶסְמַכְתָּא כְּפָה דְּבַרִים בְּאִנְפֵּן אַחַר מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' ע"ש: (נְשַׁמַּט מְהָא דְלַעֲלִיל) בְּסוּגְיָא דְנֶאֱמָן עָלֵי אַבָּא וְהַנִּימוּקִי יוֹסֵף הַכְרִיעַ דְקַבְּלָה בַּב"ד לְחוּד הִנִּי גַמ"ד בְּרוּר לִי בְּחַיִּי רֵאשֻׁף מְהָא דְרִישׁ הַמַּפְקִיד דְאָמַר הֵתָם ר"י לָאוּ דְנוֹקָא שְׁיִלָם אֱלָא אֶפִּילוּ אָמַר הַרְיָנִי מְשַׁלָּם מְקַנִּי לִיָּה כְּפִילָא וְאִם אִיתָא דְיָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ לָא מְקַנִּי לִיָּה כְּפִילָא פִּינּוֹן דְּלָא סְמָכָה דְעַתּוֹ דְּמַפְקִיד שְׁמָא יַחְזוֹר בּוֹ אֱלָא ש"מ דְּמַקְבְּלָה וְאִילָף אִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְקָשָׁה לִי א"כ מַאי פְּרִיף הֵתָם דִּיוקָא דְמְתַנִּיתִין אַהֲדָדִי מְרִישָׁא מְשַׁמַּע דְנוֹקָא שְׁיִלָם וְלָא בְּאָמַר הַרְיָנִי מְשַׁלָּם וּמְסִיפָא מְשַׁמַּע דְנוֹקָא נְשַׁבַּע

לא מקני ליה כפילא אבל אמר הרניני משלם מקני ליה כפילא ומסיק דמהאליפא למשמע מיניה ואמאי לא משני דברי שא דמשמע אם אמר הרניני משלם לא מקני ליה כפילא היינו אם אמר פן שלא בב"ד דבזה ודאי יכול לחזור בו מש"ה לא מקני ליה כפילא וסיפא דאמר פן בפני ב"ד דלא מצוי הדר ביה ועוד אמאי לא פריד הש"ס לשמואל דאמר באתון, לה ד"ה יכול לחזור בו מברייתא דתנן פנותיה דר' יוחנן דאפ"י אמר הרניני משלם מקני ליה כפילא וקצת נראה דהתם לכ"ע אינו יכול לחזור בו משום דמן הדין הי' מחויב לשלם אלא דהתורה הקילה עליו לפנותו בשבועה ע"כ פי אמר הרניני משלם ואינו נשבע נשאר החיוב עליו ותו אינו יכול לחזור בו: דף פה גמרא אמר רבא לנה ברבית פסול לעדות והאנו תנן מלנה ברבית כו'.

יש לדקדק לפי שיטת הגימורקי יוסף דבאבב ריבית לא מיפסיל אלא המלנה לחוד א"כ מאי פריד לרבא ממתניתין דילמא מיירי באבב רבית ודוקא מלנה הוא דמיפסיל וכ"ת דלא ניחא ליה לאוקמיה מתניתין באבב רבית א"כ אדרבה תקשי הא פסול דאורייתא הוא ואמאי חשיב לה הכא וצ"ל דעכ"פ לישנא דמתני' קשיא ליה דלא קתני אלא מלנה לחוד ולשיטתו באבב רבית צ"ל דלנה אפילו ברבית קצוצה לא מיפסיל אלא מדרבנן דהא במתניתין קתני פסולי דרבנן וכי מפרשינן למתניתין מלנה הבאה ברבית ע"כ מיירי ברבית קצוצה דבאבב רבית הלנה פשר הוא וע"כ האי דפסיל מדרבנן הוא הלנה וכן מבואר להדיא בדבריו ז"ל וטעמו דלא מיפסיל הלנה באבב רבית הוא מעובדא דבני רב עיליש דמשמע דהלנה לא עבר באבב רבית וכמש"כ שם הנ"י דאיסור הלנה חידוש הוא ובדרבנן לא עבד איסורא אלא לפני עור לבד ומחמת זה לא מיפסיל פניו דלא עבר אלא אלפני עור דרבנן ולא עדיף לפני עור מאלו אכל הוא ברצונו איסור דרבנן דלא מיפסיל ואפילו עבר אלפני עור באיסורא דאורייתא ג"כ לא מיפסיל פניו דאין בו מלקות ולקמן יבואר א"ה יותר בזה אבל דעת הרמב"ם ז"ל דהמלנה והלנה שניהם שוין בין בר"ק ובין באבב רבית ברבית ק' שניהם פסולין מדאורייתא ובא"ר מדרבנן ואם נאמר דאיהו ס"ל כמש"כ הגימורקי יוסף דפסול הלנה לא משום רשע דחמס הוא אלא הוי כמו אוכל גבילות לתיאבון דכפין ואכיל כפין וסהיד א"כ מוכח מדבריו ז"ל דהאוכל איסור דרבנן לתיאבון פסול לעדות וכן אם אכל איסור דאורייתא שאין בו מלקות לתיאבון פסול הוא מה"ת כמו הלנה ברבית קצוצה ולקמן יבואר א"ה וקצת ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל דהלנה פסול מדאורייתא מהא דמשמע פאן דפסול הוא בלא הכרזה ועיין גימורקי: שם תוס' בד"ה לעבר שנה בעסיא כו' והכא משמע כו' ומלשון רש"י ז"ל משמע דעיבור ממש הי' וצ"ל דס"ל פדעת הרמב"ם ז"ל דמפני התקופה והאביב מעברין אפילו בשביעית ועי"ל לפימש"כ הרמב"ם ז"ל הטעם דאין מעברין בשביעית משום דלא ימצא ספיחים לצורך העומר א"כ אחר החורבן לא שינוי האי טעמא ושפיר מעברין וק"ל: דף כו ע"ב גמרא למה נקרא שמה תושיה שמתשת פחו של אדם ד"א תושיה שניתנה בתשאי מפני השטן ד"א תושיה דברים של תהו ששהעולם משותת עליהם.

נראה לפרש משום דכל עניני התורה נחלק לג' חלקים. החלק הא' הוא לסור ממקושי מות כמו הגזל והעריזות ומאכא"ס וכל האזהרות ועונשין.

והב' הם רמ"ח מצנות עשין וכל מעשה הטוב בפלל ובפרט. והג' הם ספורי מעשיות כמו רוב ספר בראשית וע"ז אומר כי השי"ת הפליא עצתו להגדיל התורה בכל הדרכים האלו וע"ש פנלם נקראת תושב' עח"ל האזנהרות ועונשין נקראת תושב' פי ניתנה להתיש פח האדם הם פחות אשר נברא בהם ביציאתו לעולם והוא לתאנה מבקש ע"כ ע"י שמירת האזנהרות ועונשין צריף לשברו ולהחליפנו בכח אחר כמש"נ וקוז' ה' יחליפו כח ד"א תושב' שניתנה בחשאי הוא על מעשה הטוב ובזה נתקנאו מלאכי מעלה ואמרו אשר תנה הודף כו' כי ילוד אשה אינו פדאי לשרתו ית' ע"כ ניתנה בחשאי מפני השטן וע"ח השלישי אמרו דברים של תנהו והעולם משותת עליהם כי ח"ו לא נאמר דבר רק בתורה כידוע מאמרם ז"ל על מקרא ותמנע היתה פילגש כו' וכל הסדר בראשית הוא יסוד העולם ובנינו ע"פ סדר הדורות האמור בו כמשדו"ל למה נקרא שמו שת שממנו הושת העולם וכל פרשיות הדורות הם פלאי יוצר בראשית בסדר הבנין והכנה לטובה בשביל חלק ה' ישאל עם קרובו כמש"ל ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי וכן דרשו ז"ל בראשית בראשית כי פולו נאמר על בנינו של עולם ויהי שם ה' מבנרף אשר הכין תבל בחקמתו ופינה מקום ליריאו והמשפילים ישפילו: דף כז תוס' ד"ה אומר רבא אומר כו' עיין בתוס' בב"ב ובב"ק שם הדברים מבוארים יותר: שם ד"ה אין לה בו אלא חידושו כו'.

וי"מ דהא דקאמר הכא חידוש הוא אהכשירא דבתראי קאי וכיון דאיפא חידוש לא ילפינו אף לגבי הפסול והביאו ראיה מבשר בחלב ע"ש. ולענ"ד דלא דמי דהתם מסברא לא ידעינו דטעם פעיקר ובעינו למילף מבשר וחלב בזה שפיר אמרינו כיון דחידוש הוא לא ילפינו אבל הכא מסברא ידעינו דבמחשיות זא"ז שניהם פסולים משעת עדותן וחידוש לן רחמנא בהזמה דבתראי לא מפסלי וקמאי פדקאי קאי ופסילי מסברא משעת עדותן.

והנה נראה לישיב קושית התוס' ז"ל דהא דאמר רב חסדא בהדי סהדי שיקרא למה לי ופסולין לכל עדות אין זה אלא מדרבנן וא"כ גבי הכחשה ונדאי לא מיפסיל למפרע אבל גבי הזמה חדיש לן רחמנא דקמאי פסולין הם ובהא פליגי אבבי ורבא אבבי ס"ל כיון דגלי רחמנא דקמאי פסולים משעת עדותן מיפסלי ורבא ס"ל אין לה בו אלא משעת חידושו ואילף ועיין בתוס' בב"ב מש"כ שם וצ"ע יותר בזה: תוס' בד"ה דאסהידו תרי בחד כו'.

עיין מהרש"א ז"ל מש"כ בזה ותנן דבריו ז"ל דאפילו לא הזימו אלא אחד חידוש הוא כיון דהשני מסייע ליה ולדידי מספקא לי כיון דהם מזימין את האחד לבד ונדאי מהימני ומה שהשני מעיד שהי' במקום פלוני הוי חד ואין דבריו כו'.

שוב ראיתי בשיטה מקובצת בב"ק פ' מרובה מבואר שם פל דברי מהרש"ל ומהרש"א ז"ל ובשם הרמב"ד ז"ל כמש"כ דאסהידו תרי בחד מהימני אפי' אם השני מסייע לו. ועפ"ז יש לישיב גם שיטת רש"י ז"ל דמזיירי דכל פת אינה מעידה אלא על אחד לבד ומן השני אינה יודעת וכן השניה על השני אלא דיש להסתפק אי כה"ג חשיב הזמה גמורה לחייב את המוזמים כיון דשני הכחות אינן יודעין זמ"ז א"כ לא בא להזים אלא אחד ולא באו לחייבו מיתה וגם בזה צ"ע: שם גמרא עבד ר"פ עובדא פנותיה דרבא צ"ל דמעשה הי' שאירע כף שהוזמו בחקירות אף דכבר תקינו דד"מ אין צריף דו"ח העדים עצמן אמרו באיזה מקום הי': שם גמרא מומר אוכל נבילות לתאבון ד"ה פסול.

פירש"י ו"ל פִּינּוֹן דְּמִשּׁוּם מְמוֹן קַעְבִּיד ה"ל פְּרִשְׁעָא דְחָמְסָא וּמִלְשׁוֹן הַנִּימוּק"י גְּבִי לְוָה בְּרַבִּית מִשְׁמַע קִצָּת דְּלָאוּ רְשַׁע דְּחָמְסָא הוּא אֵלָא פִּינּוֹן דְּכַפִּין וְאוֹכֵל כַּפִּין וְסֵהִיד וְסִבְרָא בְּעֵלְמָא הִיא פִּינּוֹן דְּחָשִׁיד לְמִלְאוּת תַּאֲנוּתוֹ בְּאִיסוּר נְחָשֵׁד נְמִי לְהַעֲיֵד שְׁקָר בְּשִׁבִיל חֲמַדַּת מְמוֹן וּנ"מ לְעַנְיָן חָשׁוּד עַל עֲרִיּוֹת לְפִירִש"י ו"ל לָאוּ רְשַׁע דְּחָמְסָא הוּא דְּהָא לָאוּ מִשּׁוּם מְמוֹן קַעְבִּיד וְכֵן פֶּתַב רִש"י ו"ל לְהַדְיָא דְּלָאוּ רְשַׁע דְּחָמְסָא הוּא וּלְפ"ז א"א לְחַלְקָא בֵּין יִצְרוּ תְּקִפּוּ אוּ לֹא פִּינּוֹן דְּלָאוּ רְשַׁע דְּחָמְסָא הוּא וְהַתּוֹס' ו"ל הִבִּיאוּ לְעֵיל בְּשֵׁם רִש"י ו"ל דְּמִפְּרִשְׁ לָהּ בְּחָשִׁיד וּמִפִּירִש"י ו"ל הִכָּא לֹא מִשְׁמַע פֶּן וְכֵן פֶּתַב הַנִּימוּקִי יוֹסֵף בְּשֵׁם רִש"י ו"ל דְּבָבָא עַל הָעֲרֵנָה מִיְיָרִי אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁפֶתַב הָרִי"ף ו"ל דְּכַפִּין וְאֲכִיל כַּפִּין וְסֵהִיד א"כ בְּעֲרִיּוֹת נְמִי הִדִּין כֹּן אֵלָא דְּהָרִי"ף ו"ל פִּי נְמִי לְהָא דְּחָשִׁיד עַל עֲרִיּוֹת בְּבָא עַל הָעֲרֵנָה וְכַתְּבַת הַנִּימוּק"י מִשּׁוּם דְּלָאוּ רְשַׁע דְּחָמְסָא הוּא אֵלְמָא דְּלֹא דְּמִי לְאוֹכֵל נְבִילוּת לְתִיאָבוֹן וְצ"ל דְּדוֹקָא בְּחָשִׁיד לְאַכּוֹל נְבִילוּת חָשִׁיד הוּא נְמִי לְיַקַּח מְמוֹן לְהַעֲיֵד לְעַמֵּל נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב אֲבָל מִעֲרִיּוֹת לְקִיחַת מְמוֹן אֵין לְחָשְׁדוֹ וּלְמַסְקָנָא מִשְׁנֵי שְׁאֲנֵי הַתָּם דִּיִּצְרוּ תְּקִפּוּ וְנִרְאָה דְּגַם לְמַסְקָנָא צ"ל דַּר"נ כְּרַבָּא ס"ל דְּלִהַכְּעִיס כְּשֶׁר דְּאִי כְּאַבְיֵי מֵאִי מְהַנִּי דִּיִּצְרוּ תְּקִפּוּ הָא רְשַׁע הוּא וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה אֵל תִּשֶׁת רְשַׁע עַד וּגְזַה"כ הוּא וְלָאוּ מִשּׁוּם דְּחָשִׁיד ע"ז חָשִׁיד נְמִי ע"ז וְכַמ"ש הַנִּימוּק"י אֲבָל לְפ"ז קִשְׁיָה לְמַה הִנְצַרְךָ הָרִי"ף ו"ל לְסִבְרָא דְּהַלְכְּתָא כְּרַב שְׁשֶׁת בְּאִיסוּרֵי תִּפּוּק לִיָּה דְּהַלְכָּה כְּאַבְיֵי דְּאַפִּי לְהַכְּעִיס פְּסוּל וּלְקַמֵּן יִתְבָּאֵר עוֹד אִי"ה: שֶׁם גְּמָרָא לְהַכְּעִיס אַבְיֵי אָמַר פְּסוּל וְרַבָּא אָמַר כְּשֶׁר.

נִרְאָה טַעַם מְחַלְקוֹתֵי בְּזָה אַבְיֵי ס"ל דְּרִשְׁעָא פְּסוּלָתוֹ הַתּוֹרָה לְכָל עֲדוּת שְׁבִיתוֹרָה וְרַבָּא ס"ל דְּהַתּוֹרָה לֹא פְּסוּל אֵלָא מִטַּעַם חָשׁוּד וּבְעֵינָן דְּוָקָא רְשַׁע דְּחָמְסָא שְׁחָשׁוּד הוּא עַל הַמְמוֹן וְחָשׁוּד הוּא נְמִי עַל עֲדוּת שְׁקָר פִּינּוֹן דְּרַע לְבִרְיּוֹת הוּא אֲבָל מְרַע לְשִׁמְיָם לְחוּד לֹא מִיְפְּסִיל לְבִרְיּוֹת וּבְעֵי הַש"ס לְמִימַר דְּפִלְיָגִי בְּפִלּוּגְתָּא דַּר"מ וְר"י בְּעַד זוּמָם דְּמְמוֹן לְדִינֵי נַפְשׁוֹת אַבְיֵי כַּר"מ דְּמִקְוֵלָא לְחוּמְרָא נְמִי פְּסוּל הוּא אֵלְמָא דְּלָאוּ מִשּׁוּם חָשְׁדָּא הוּא אֵלָא פִּינּוֹן דְּרִשְׁעָא הוּא פְּסוּל לְכָל עֲדוּת וְרַבָּא כַּר"י דַּמְד"מ לַד"נ כְּשֶׁר הוּא מִשּׁוּם דְּלֹא חָשִׁיד מִזַּע"ז וְה"ה דְּאֵינוֹ נִקְרָא חָשׁוּד מְרַע לְשִׁמְיָם לְחוּד כְּמוֹ אוֹכֵל נְבִילוּת לְהַכְּעִיס וְקֹא' הַש"ס דְּאַבְיֵי וְנִדְּאִי לֹא ס"ל כַּר' יוֹסֵי וְרַבָּא אָמַר אֲנָא דְּאַמְרֵי אֲפִילוּ לַר"מ דַּר"מ ס"ל דְּרִשְׁעָא בְּעֵלְמָא כְּשֶׁר הוּא וְהָכָא שְׁאֲנֵי דְּרַע לְשִׁמְיָם וְרַע לְבִרְיּוֹת הוּא וְכִינּוֹן דְּרַע לְבִרְיּוֹת הוּא בְּמְמוֹן ה"ה דְּרַע הוּא בְּנַפְשׁוֹת וְהִנֵּה לְפַמְש"כ רִש"י ו"ל טַעְמָא דְּמוּמָר אוֹכֵל נְבִילוּת לְתִיאָבוֹן לַד"ה פְּסוּל מִשּׁוּם דְּהוּי פְּרִשְׁעָא דְּחָמְסָא וְאֵם כֹּן לַר' יוֹסֵי לֹא מִיְפְּסִיל אֵלָא לַד"מ אֲבָל לֹא לַד"נ דְּלֹא עֲדִיף מְרִשְׁעָא דְּחָמְסָא מִמֶּשׁ וְא"כ קִשְׁיָה הָאִיף בְּעֵי הַש"ס לְאוּקְמָא לְרַבָּא כַּר' יוֹסֵי א"כ תִּיקְשִׁי דְּרַבָּא אֲדַרְבָּא מְהָא דְּאָמַר לְעֵיל גְּבִי פְּלוּנֵי רְבַעֲנֵי לְאַנְסוֹ אָדָם קְרוּב אֲצֵל עֲצָמוֹ וְאֵין אָדָם מִשִּׁים עֲצָמוֹ רְשַׁע וְל"ל הָאִי טַעְמָא תִּפּוּק לִיָּה דַּלְד"נ כְּשֶׁר הוּא וִי"ל דְּבִלְא"ה דַּעַת רִש"י ו"ל לְעֵיל דְּבָא עַל הָעֲרֵנָה כְּשֶׁר הוּא דְּלָאוּ רְשַׁע דְּחָמְסָא הוּא וְכַמְש"כ לְעֵיל וְע"כ צ"ל כַּמְש"כ הַתּוֹס' לְעֵיל דְּלָאוּתוֹ דְּבַר שְׁאֲנֵי אֲבָל לְטַעְמִיָּה דְּהָרִי"ף ו"ל דְּכַפִּין וְאוֹכֵל כַּפִּין וְסֵהִיד י"ל דְּאוֹכֵל נְבִילוּת לְתִיאָבוֹן גְּרַע יוֹתֵר מְרִשְׁעָא דְּחָמְסָא וְאַפִּילוּ לַר"י פְּסוּל הוּא גַּם לַד"נ.

וְנִרְאִיתִי בַּש"ג בְּשֵׁם הָרִיא"ז שֶׁפֶתַב דָּאֵם קִינְדֵּשׁ אִשְׁהָ בְּפִנֵי ב' גְּזֻלְנִין חוֹשְׁשִׁין לְקִינְדוּשִׁין דַּמְה"ת לֹא מִיְפְּסִיל אֵלָא לְדְבַר הַחָשׁוּד. וּבְעֵינֵי תְּמוּהָ גְּדוּלָּה הִיא דַּא"כ אִטּוֹ אַבְיֵי וְרַבָּא בְּדַרְבְּנָן פְּלִיגֵי הָא בְּקִרְאֵי פְּלִיגֵי וְהַלְכְּתָא כְּאַבְיֵי דְּכָל שְׁהוּא רְשַׁע פְּסוּל הוּא לְכָל עֲדוּת

שבתורה אם לא שנאמר בְּדוֹחַק דְּהוּא מְפָרֵשׁ הָא דְאִמְרִינּוּ וְהִלְכְתָא פְּאֲבֵי הֵינּוּ דְמִדְרָבָּנּוּ פְּסוּלֵי לְכָל עֵדוּת דְּהָא עֵינְקָר חֵילָנִי דְּהִלְכָה זֹו מִמְתְּנִיתִין דַּר"ה דְּדִיִּיקִינּוּ דְּכָל עֵדוּת שְׂאִין הָאֵשֶׁה פְּשָׁרָה לָהּ אַף הֵם אִין פְּשָׁרִים וּמְתְּנִיתִין לָא מוֹכַח אֱלָא דְּפְסוּלִין מִדְרָבָּנּוּ דְּהָא בְּפְסוּלֵי דְרָבָּנּוּ אִיִּירִי מְתְּנִיתִין וְעַפ"ז יֵשׁ לִישָׁב ד' א"א שְׁהִבִּיא הַגַּמ"י שְׁפִסְק פְּרָבָא אֱלָא דַּא"כ מַאי פְּרִיָּה הַש"ס וְהָא אִיתּוּב מְפָרִיָּתָא דְּאֵלוּ גְזֻלָּנִים וּמְלוֹי בְּרַבִּית דִּילְמָא מְתְּנִיתָא מִיִּירִי בְּדַאֲרִיָּתָא אֲבָל מִדְרָבָּנּוּ וְנִדְאִי מִיִּפְסְלֵי וּלְשִׁיטַת הַתּוֹסֵפ' א"ש דְּהָא מְלוֹי בְּרַבִּית נְמִי פְּסִילֵי דְרָבָּנּוּ הוּא אַחֲכ"ז ד' הַש"ג צ"ע.

וְכַתֵּב הַנְּיֻמִּיקֵי יוֹסֵף וְהִלְכָה פְּאֲבֵי דְלָא בְּעִינּוּ רִשְׁעָא דְחָמְסָא וּלְאֲבֵי לָא הוּי טִירְחָא מְשׁוּם דְּעֵבְרָה קַעְבִּיד אֱלָא מְשׁוּם דְּרִשְׁעָא הוּא וְהַתּוֹרָה אִמְרָה אַל תִּשָּׂא כו' אֲבָל הִיכָא דְלָא שְׂיִיָּהּ עֵדוּת פְּמוּ בְּשַׁאֲרֵי אִיסוּרִין דְּעַד אֶחָד פְּשָׁר וְאִפִּילוּ אֵשֶׁה לִיכָא לְמִיִּפְסְלֵיהּ עַכ"ל מְשַׁמַּע מִדְרָבָּרִי דְּכָל עֵדוּת שְׁהִיאֵשֶׁה פְּשָׁרָה לָהּ אַף פְּסוּלֵי דְאִוְרִיָּתָא פְּשָׁרִים לָהּ וְבַר"ה אִמְרִינּוּ דְּדוֹקָא גְזֻלָּן דְּדַבְרֵיהֶם פְּשָׁר אֲבָל גְזֻלָּן דְאִוְרִיָּתָא פְּסוּל לְעֵדוּת אֵשֶׁה וַי"ל דְּדוֹקָא לְעִנּוּ עֵדוּת אֵשֶׁה דַּמָּה"ת בְּעֵי עֵדוּת גְּמוּרָה וְרַבָּנּוּ הוּא דְאִקִּילוּ בָּהּ ע"כ לָא הִקִּילוּ אֱלָא בְּגְזֻלָּן דְרָבָּנּוּ אֲבָל בְּשַׁאֲרֵי מִיִּלֵי שְׁהִיאֵשֶׁה פְּשָׁרָה בְּהֶם מַה"ת אַף גְזֻלָּן דְאִוְרִיָּתָא פְּשָׁר לָהּ.

וְעוֹד מְשַׁמַּע מִדְרָבָּרִי דְלִרְבָּא דְבְּעֵי רִשְׁעָא דְחָמְסָא וּמְשׁוּם חֲשָׁדָא הוּא דְּפְסוּלֵי פְּסוּלִין הֵם אִפִּילוּ לְעֵדוּת שְׁהִיאֵשֶׁה פְּשָׁרָה לָהּ עַפ"ז י"ל דְּרָבָּא וְרַב יוֹסֵף דְּפְלִיגֵי בִּיבְמוֹת בְּגְזֻלָּן דְאִוְרִיָּתָא לְעִנּוּ עֵדוּת אֵשֶׁה אֲזִיל לְטַעֲמֵיהוּ דְרַב יוֹסֵף מְשַׁמַּע לְעִיל דַּס"ל פְּאֲבֵי מִדְאִמְרֵי לְרַצוֹנֵי רִשְׁעָא הוּא וְהַתּוֹרָה אִמְרָה אַל תִּשָּׂא רִשְׁעָא עַד מְשַׁמַּע דְלָא מְשׁוּם חֲשָׁדָא פְּסוּלֵי אֱלָא מַגְזָה"כ מַש"ה אִמְרֵי דְהִיכָא דְהִקִּילוּ חֲכָמִים לְהַאֲמִין אִפִּילוּ אֵשֶׁה גַּם הֵם פְּשָׁרִים וּמַש"ה אִמְרֵי דְגְזֻלָּן דְאִוְרִיָּתָא נְמִי פְּשָׁר לְעֵדוּת אֵשֶׁה לְרַבָּנּוּ וְרַבָּא ס"ל דְּמַטְעֵם חֲשָׁדָא הוּא דְּפְסוּלֵי א"כ א"א לִזְמַר דְרָבָּנּוּ מְכַשְׁרֵי גְזֻלָּן דְאִוְרִיָּתָא וְע"כ טַעֲמָא דְרַבָּנּוּ מְשׁוּם דְּפְלִיגִין דִּיבּוּרֵיהּ וּמַש"ה מְהִימֵן פִּי אִמְרֵי הַרְגָּתִיו.

וְהִנֵּה אַחַר הָעִיּוֹן שְׁבַתִּי וְרִאִיתִי עוֹד מְקוֹם אֶחָד לְדַבְרֵי ש"ג מְהָא דְאִיתָא בְּבַכּוֹרוֹת דְּרַף ל"ה א"ל ר"פ לְאֲבֵי לַר"מ דְאִמְרֵי הַחֲשׂוֹד עַל הַדְּבָר ל"ד וּל"מ וְאִמְרֵי ר"מ הַחֲשׂוֹד לַד"א חֲשׂוֹד לְכָל הַתּוֹרָה כְּוָלָה פְּהֵגִים הִיכָא דִּיִּינִי דִּינָא מְשַׁמַּע דְאִי לָא הוּי חֲשׂוֹד לְכָל הַתּוֹרָה לָא תִּקְשִׁי וְאִמְרֵי הָא לְעִנּוּ לְדִין לַכ"ע אִפִּילוּ רִשְׁעָא בַּד"א פְּסוּל הוּא לְכָל דִּינֵי תּוֹרָה כְּמוֹ לְהַעֲיִד אֱלָא ש"מ דְלְעֵדוּת וּלְדִין נְמִי לָא מִיִּפְסִיל מַה"ת אֱלָא לְאוֹתוֹ דְבָר שְׁהוּא חֲשׂוֹד בּוֹ לְרַבָּנּוּ דַּר"מ אֱלָא דְהֵתֵם קְאָמַר לִיהַּ ר"פ לְאֲבֵי וּלְאֲבֵי מְשַׁמַּע דַּמָּה"ת פְּסוּל מְשׁוּם דְּרִשְׁעָא הוּא.

וְרִאִיתִי לְהַתּוֹסֵ' ז"ל שֵׁם שְׁפָתָב דְלָא פְּרִיָּה הֵתֵם אֱלָא לְאֲבֵי דַס"ל דְּמַרְע לְשָׁמִים לְחוֹד הוּי חֲשִׁיד אֲבָל לְרַבָּא דְאִמְרֵי דְמַרְע לְשָׁמִים לָא הוּי חֲשִׁיד לְהִיּוֹת רַע לְבְרִיּוֹת לָא פְּרִיָּה וְלֹא הַבְּנֵי דְבְרֵיהֶם ז"ל דְרָבָּא וְאֲבֵי לְרַבָּנּוּ פְּלִיגֵי אֲבָל לַר"מ כ"ע מוֹדוּ דְחֲשִׁיד לְדַבְרֵי אֶחָד הוּי חֲשׂוֹד לְכָל הַתּוֹרָה אֱלָא דַּא"כ תִּיקְשִׁי הִיכֵי פְּסָקִינּוּ הִלְכְתָא פְּאֲבֵי דְאִתְּנָא כַּר"מ דְּעַד זֻמֵּם כּו' דִּילְמָא ר"מ לְטַעֲמֵיהּ דְמוּמָר לַד"א הוּי מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כְּוָלָה אֲבָל לְדִין דְלָא קו"ל כְּוָנִיתָהּ בְּהָא דְלָא מִיִּפְסִיל נְמִי אֱלָא לְאוֹתוֹ דְבָר הַחֲשׂוֹד וְכֵן ל"ל לְרַבָּא לְמִימַר ע"כ לָא קְאָמַר ר"מ כּו' תִּיפּוֹק לִי דַר"מ ס"ל מוּמָר לַד"א הוּי מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה וְעִינּוּ בַתּוֹסֵ'

שם דף ל"ו בד"ה אימור כו' דמשמע מדבריהם להדיא דלר"מ הוי חשוד לכל מיילי אפילו לאיסורין ועיין ברא"ש שם ובמע"מ.

שוב מצאתי בתוס' עירובין פ"ק ה"ד שפתב דרבא ואב"י פליגי אליבא דר"מ דלאב"י אליבא דר"מ הוי חשוד לכל התורה אפילו מרע לשמים לרע לבריות ולרבא לא הוי חשוד אלא מרע לשמים לרע לשמים אפילו מקילתא לתמירתא אבל לא לרע לבריות ולפי שיטתם טעמיה דאב"י נמי משום חשדא הוא משום דס"ל כר"מ דהוי חשוד לכל התורה כולה ולא משמע פן בסוגיא שלנו אלא טעמא דאב"י משום אל תשת רשע עד וכן כתבו התוס' בבכורות להדיא דאף דלא קי"ל כר"מ בהא ולא הוי חשוד לכל התורה אפ"ה לענין עדות פסול הוא משום דרשע הוא וא"כ הדק"ל מנ"ל לאב"י הא פניו דר"מ לטעמיה ולא קי"ל פנותיה אלא ש"מ דמדרבנן הוא ומפח סתם מתניתין דר"ה ודברי הש"ג יש להם סעד גדול ומה שנגרעה מדברי התוס' בבכורות דמטיל מום בבכור הוי פאוכל גבילות להכעיס אין זה מוכרח ונראה יותר דהוי פאוכל גבילות למיאבון פניו שהוא מטיל מום פדי לאכול הבכור ולפי מאי שכתבו התוס' דלא הוי מומר בפ"ר גבי השוחט בשבת בתולין אין אנו צריכין לכל הג"ל דמשמע ליה לאב"י דאפילו לא הונום אלא פ"א פסול לכל התורה כולה וע"כ היינו משום דהוי רשע ולא משום חשדא והדברים צמקנים דוק בהם.

ויש עוד לדבר בזה בשלמא לענין עדות יש לומר דפסול הוא לכל התורה משום דהוי רשע אלא לדין פנ"ל וצ"ל דמסבא ידעינן דדין ועדות שוין הו פמו לענין קרובים והא דפסק הרמב"ם ז"ל דאפילו חשוד לאותו דבר דנו ומעידו וכרשב"ג צ"ל דהא דקאמר דנו לאו דין ממש קאמר אלא הוראה לאחרים ולהורות בדבר איסור מותר פמו להעיד אלא דלא ידענא לחלק פעת בין דין להוראה וכש"כ למ"ד דלדין נמי סגי בחד א"כ דין והוראה שוין ועוד דהא איתקשי רבים לנגעים ועוד דהא אשה פסול לדון ולהורו' לא עדיף רשע מאשה ומש"כ משום דאין אדם חוטא ולא לו א"כ לדון נמי נימא הכי והי' נראה דנודאי מוחזק לן דעבר אלאו דאורי' פסול נמי להורות ובחשוד הוא דאמרינן דיכול לדון לאחרים וצ"ע בזה בדברי הפוסקים: ע"ב והאיכא עדות נפשות שאין האשה פשרה לה כו'.

כבר רמזתי לעיל דלכאורה ממתניתין גופא הוי מצי למידק דאתיא כר"מ דאי כר"י אמאי פסולין לעדות קידוש החודש וכי משום דחשודים על חמס חשודים הם לקלקל את המועדות לכל ישראל.

וכבר כתבתי לעיל דבירושלמי אמרו דמתניתין דר"ה אתיא כר"א דעדות דאזיל בשיטת ר"מ והש"ס דידן צ"ל דס"ל דקידוש החודש איקרי משפט ולד"מ דמי לכל הדינים וכל הפסול לדיני ממונות פסול לקידוש החודש וק"ל: שם במשנה וכל הראוי לירשו וכל קרוב לו באותה שעה כו' מלשון רש"י ז"ל נראה דהפל מד' משנה ראשונה הוא וצ"ע מי הכריחו לזה והר"מ ז"ל בפ"י המשניות כתב דכל הראוי לירשו ג"כ שם למשנת ר"ע ונראה שהוא מפרש פשיטת הנימוק"י דמשנה ראשונה באה למעט פסול דמחמת אישות וא"כ כל הראוי לירשו ל"ל להכי פירוש דמילתא אחריתי היא ודברי ר"ע היא פל הראוי לירשו וקרוב לו באותה שעה וע' בנימוק"י ובתוי"ט במשנה זו: דף כח ע"ב גמרא מהו

שִׁיעֵיד אָדָם בְּאִשְׁתּוֹ חוֹרְגוֹ עַיִן פֶּרֶשׁ"י וְ"ל וְעַיִן בְּנִימוֹק"י שֵׁם הַדְּבָרִים מִבְּנֵי אֶרֶץ יוֹתֵר: שֵׁם גְּמָרָא מְעַמִּיד אָדָם לְאִשְׁתּוֹ אַרְוֶסָה כּוֹ וְלֹא הָיָא כּוֹ הֵכָא מְשׁוּם אַקְרוּבֵי דְעֵתָא וְכִתְבוּ הָרַאשׁוֹנִים וְ"ל דְּנִקְא לְעֵצְמָה אִינוּ מְעִיד אֲבָל לְקְרוּבֵי מְעִיד וּלְפ"ז אִם אָמַר פְּלוּנִי בָּא עַל אַרְוֶסָתִי אִין הוּא וְאַחַר מְצַטְרַפִּין לְהוֹרְגוֹ לְפִי שִׁטַּת הַנִּימוֹק"י לְעֵיל דְּנִקְא בְּאִשְׁתָּה לֹא אָמְרִי עֵדוּת שְׂבִטְלָה מְקַצְתָּה בְּטְלָה דְעֵדוּת אִשְׁתּוֹ לֹא עֵדוּת הוּא כְּלָל דְּכַגּוּפּוֹ הוּא אֲבָל בְּבָא עַל אַחֲוֵי הוּי עֵדוּת שְׂבִטְלָה כּוֹ וְ"כ אַרְוֶסָתוֹ וְדַאי לֹא פְּגוּפּוֹ הוּא פִּינּוֹ דְּכִשְׁר לְהַעִיד לְקְרוּבֵי וְהוּי שְׂפִיר בְּכָלל עֵדוּת שְׂבִטְלָה מְקַצְתָּה בְּטְלָה כְּלָלָה וְהוּא דְּבַר חִידוּשׁ וְלֹא מְצָאֲתוּ מִבְּנֵי אֶרֶץ וְעִינּוּ בְּמַרְדְּכִי בְּפִינְקִינּוּ: שֵׁם גְּמָרָא חוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ ר"י אֹמֵר גִּיסוּ.

עִינּוּ בְּדְבָרֵי הָרִי"ף וְ"ל שְׂקִינִים פִּי הַשְּׁנֵי שָׁל רִש"י וְ"ל דְּמִינֵי בְּבָנִים שִׁישׁ לְגִיסוֹ מֵאִשְׁתָּה אַחֲרֵת וְכָל הָרַאשׁוֹנִים וְ"ל הִקְשׁוּ ע"ז מְהָא דְּרַב חֲסִדָּא מְכַשִּׁיר בְּאַחֵי הָאָח וְהִי נִרְאָה לּוֹמַר דְּמִתְנִיתִין וְדַאי מִינֵי דְּנִקְא בְּבָנוּ מְאַחֲוֵת אִשְׁתּוֹ אֲבָל ר' יְהוּדָה פּוֹסֵל בְּגִיסוֹ אִפִּי בֵּן וְחֲתָן מֵאִשְׁתָּה אַחֲרֵת וְלֹא תִּיקְשִׁי מְאַחֵי הָאָח דְּלר"י אַחֵי הָאָח נְמִי פְּסוּל כִּי הֵיכִי דְּפּוֹסֵל בְּחֲתָנּוֹ וְיֵישׁ לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה מִחֲמַת דְּהוּא פְּסוּל לְבָנָיו וּבְנָיו פְּסוּלִין לְאֲבֵי אִמָּם וְהִי בֵּן גִּיסוֹ מֵאִשְׁתָּה אַחֲרֵת אֲבָל הָעֵיקָר נִרְאָה דְּטַעְמָא דְּר' יְהוּדָה לֹא מְשׁוּם קְנוּרְבַת הַבָּנִים אֲלֵא מְשׁוּם דְּהִי קְרוּב מִתְחַלָּה וְגַם עֵתָה לֹא נִתְרַחַק וְעוֹד יֵישׁ לְדַקְדָּק לְפִי הָרִי"ף דְּבָא לְמַעַט בְּנָיו מֵאִשְׁתָּה אַחֲרֵת א"כ מֵאִי קָאָמַר הַש"ס וְקָאָמַר ר"מ גִּיסוֹ לְבַדּוֹ וְכַש"כ חוֹרְגוֹ וְאִי מֵאִשְׁתָּה אַחֲרֵת מֵאִי כַּש"כ הוּא זֶה וְעִינּוּ בְּבַעַה"מ וְ"ל בְּאַנְרָף וּבְמַרְדְּכִי מַש"כ בְּפִרְטֵי דִּינֵי הַקְּרוּבִים: (בְּשֵׁמֶט מִהֲלָכָה דְּאֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין).

וְרֵאִיתִי בְּקַרְבֵּן עֵדָה שְׂנִסְתַּפַּק בְּפְסוּלֵי עֵדוּת דְּרַבְּנָן אִי הָעִידוּ עַל א' לְפָנָסְלוֹ אִם נִפְסַל ע"י וְהוּא תְּמוּהָ דְּהָא בְּהִדְיָא מְסִיק הַש"ס בְּיוֹמָא וּבְשַׁבְּוֵעוֹת דְּמִשְׁחָק בְּקוּבָיָא לֹא בַר הַגְּזָה הוּא כְּלָל וְאִין שְׂבִיבּוֹת הָעֵדוּת נוֹהֲגוֹת בּוֹ וְאִם אִיתָא הָא בַר הַגְּזָה הוּא לְפָסוּל עֵדוּת אַחֲרִים אֲבָל בְּאַמַּת צ"ע הֵיכָא דְּהָעִידוּ פְּסוּלֵי דְּרַבְּנָן עַל א' שְׂהָעִיד בְּנִפְשׁוֹ לְפָנָסְלוֹ וְכִי לֹא מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹ כְּלָל וְהוֹרְגִין אֶת הַנֶּפֶשׁ ע"פ עַד פְּסוּל מֵה"ת וְלַעֲנִין קְדוּשִׁין לְפָנֵי עֵדוּת פְּסוּלִין מְדַרְּבָנּוּ נִחְלְקוּ הָרַאשׁוֹנִים וְ"ל וְנִדְעַת הַרְמְב"ם וְ"ל דְּהוּי קְדוּשִׁי סְפַק פִּינּוֹ דְּכִשְׁרִים הֵם מֵה"ת וְ"כ אִיכָּא לְאִשְׁכּוּחֵי שְׂבִיבּוֹת הָעֵדוּת בְּמִשְׁחָק בְּקוּבָיָא כְּגוֹן שְׂהַשְׁבִּיעוּ לְהָעִיד לוֹ שְׂנִסְתַּמָּה אִשְׁתּוֹ דְּמִהִימָנִי בְּזָה לְאַוְסְרָה עָלָיו וְכִינּוֹ דְּאַסְרוּהָ עָלָיו הַפְּסִיד' כְּתוּבָתָהּ וְהִי אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ הָא דְּאָמְרִין דְּלֹא בַר הַגְּזָה הוּא הִינּוּ דְּאִינוּ מְחַוְּבִי לְהָעִיד פִּינּוֹ דְּרַבְּנָן פְּסוּלוֹהוּ וְנִדְמָא דְּמִלְּךָ דָּאִם הָעִיד וְדַאי עֵדוּתוֹ אֲלֵא דְּאִין צְרִיף לִילָף וְלְהָעִיד וְצ"ע יוֹתֵר בְּזָה: דָּף ל ע"ב גְּמָרָא עֵדוּת הַמְּכַחֶשֶׁת זַא"ז בְּבִדְיָקוֹת כְּשֶׁרָה כּוֹ.

יֵישׁ לְדַקְדָּק מֵאִי טַעְמָא דְּר"י הָא אָמְרִין לְעֵיל לְעֵנִין קְרוּב נִפְסוּל דִּילְפִינּוּ ד"מ מִד"נ מְקָרָא דְּמִשְׁפֵּט אַחַד וְכֵן לְעֵנִין דו"ס וּמ"ש דְּלֵהָא מִילְתָּא יֵישׁ חִילּוּק בֵּין ד"מ לְד"נ. וְנִרְאָה לּוֹמַר דְּמִפְּלֵלָא דְּמִילְתָּא דְּרִיב"ק וְרַבְּנָן שְׂמַעֲיִין לֵהָא מִילְתָּא דְּכִמּוֹ דְּלַעֲנִין רֵאִיתִי הָעֵדוּת יֵישׁ חִילּוּק בֵּין ד"מ לְדִינֵי נִפְשׁוֹת דְּבַד"נ וְדַאי צְרִיף שְׂיִרָאוּ כְּאַחַד כְּדֵאִיתָא בְּמִכּוֹת דְּעֵדוּת מִיּוֹחֲדָת פְּסוּלָה לְד"נ מְקָרָא דְּלֹא יוֹמַת ע"פ עַד אַחַד וּבַד"מ א"צ שְׂיִרָאוּ כְּאַחַד מְדַכְּתִיב אוֹ רָאָה מ"מ וְכִינּוֹ דְּחִזִּינּוּ דְּלַעֲנִין ד"מ אִין צְרִיף שְׂיִהִי הָעֵדִים יַחַד בְּהַצְטָרְפוֹת לְהִכִּי לֹא יְלַפִּינּוּ נְמִי מִמִּשְׁפֵּט אַחַד לְעֵנִין הַכְּחָשָׁה בְּבִדְיָקוֹת וְרַבְּנָן נְמִי מוֹדוּ בְּקַרְקָעוֹת לְחַד מ"ד דְּאִין צְרִיף שְׂיִרָאוּ כְּאַחַד וְנִרְאָה דְּהִינּוּ נְמִי טַעְמָא דְּר' יוֹסִי דְּאָמַר דְּלַעֲנִין ד"מ לֹא מִיּוֹפְסִיל

בקרוב ופסול אם נמצא אחד מהן פינון דלא בעינו שיצטרפו יחד ועיין בתוס' מכות דף ו'
ד"ה אמר ר"י ורבי דאמר אחד ד"מ ואחד ד"נ אפשר ס"ל כרבנן דריב"ק ובעינו שיראו
פאחד בכל גוונא ובזה י"ל דרב יהודה דפסק כר' יוסי ור"נ דפסק כרבי אולי לטעמייהו
דרב יהודה ע"כ ס"ל כריב"ק דלא בעינו שיראו פאחד וכמש"כ מש"ה פסק כר' יוסי
דבד"מ לא מיפסיל בנמצא אחד מהן קרוב או פסול ורב נחמן משמע במכות דס"ל כרבנן
דריב"ק דבעינו שיראו פאחד דדוקא בעדות מיוחדת שפשר בד"מ היינו דשניהם ראו
מעשה אחד אלא דזה ראה מחלון זה וזה ראה מחלון זה ומש"ה פסק כרבי ועיין בתוספות
שם שהקשו אמאי לא ילפינן ד"מ מד"נ ממשפט אחד ע"ש מה שתיירצו.

אבל אחר העיון זה אינו דהא רבי גופא ס"ל כריב"ק כדאמרין ה"א מעשה וצירף רבי
עדותן ופירש"י ז"ל כריב"ק וע"כ צ"ל ד' רש"י ז"ל ע"ד שכ' דלרבנן דריב"ק לא הוי
מחלקינן בין ד"מ לד"נ לענין הכחשה בבדיקות משום קרא דמשפט אחד ע"כ צ"ל גבי
הא דנמצא אחד מהן קרוב או פסול או פסברת רש"י ז"ל שם במכות או פסברת התוס'
ז"ל שם ע"ש אבל מש"כ בראשית דברי דהא דר"י אליבא דריב"ק אולי משמע פן נמי
מדברי רש"י ז"ל שהבאתי אלא דאפתי יש להבין בזה הא בד"מ גופא מנ"ל דהכחשה
דבדיקות הוי הכחשה וע"כ מסברא שמעינן לה דחד מינייהו משקר א"כ בד"מ נמי נימא
הכי וצ"ל כמ"ש הנמוק"י דעבדי אינשי דטעי בהכי ובד"נ לא תלינן בטעותא וא"כ י"ל
דהא דרב יהודה נמי תסקנתא דרבנן הוא ומישף שייכי בהאי תסקנתא דלא בעינו דרישה
נחקירה ועבדי רבנן נמי האי תסקנתא בהכחשה בבדיקות אף דמה"ת עדות מוכחש' היא
מדרבנן עדותו פינון דעבדי דטעו בזה וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג
מה' עדות אע"פ שאמרו חכמים ד"מ א"צ דרישה נחקירה אם הכחישו בחקירות עדותן
בטילה אבל אם הכחישו בבדיקות עדותן עדות משמע מדבריו דלא איירי רב יהודה אלא
בד"מ דלא צריכי דו"ח וא"כ דיני קנסות דבעינו דו"ח אפילו עדות המכחשת בבדיקות
פסולה אבל לא מצאתי פעת סעד לזה ועוד דמפירש"י ז"ל לא משמע פן לפי מש"כ דזה
שייכי להא דריב"ק וריב"ק ודאי בכל ד"מ מיירי בין בהודאות והלואות בין בגזילות
נחבלות.

והי' נראה לי לדון בדבר החדש ולהוכיח מהלכות אלו דלא בעינו עדות שאמה יכול
להזקמה בכל ד"מ דהא לריב"ק סגי בעד אומר בפני הלוהו בניסן והשני אומר בפני
הלוהו באייר ועדותן בב"ד נמי כ"א בא בפ"ע להעיד בב"ד אחר וכינן דהעד' לא ידעו
זמ"ז א"כ הוי עדות שאי אמה יכול להזקמה דכ"א יכול לומר לחיבו שבועה באתי ולא
לחיבו ממון ואפ"ה מצרפינן עדותן וכלל העולה מכל הנ"ל דלא ילפינן ממשפט אחד
ד"מ מד"נ אלא דו"ח ופסול קרובים אבל כל שאר מילי לא ילפינן.

והנה עוד חילוק אחד בין עדות ממון לעדות נפשות לרב אחא דלקמן בפרק אחד ד"מ
דבממון מחייבין בדיעה בלא ראיה דהיינו עדות מאומד ובד"נ לאו עדות היא וגם בזה
צ"ע אמאי לא נילף מהדדי מקרא דמשפט אחד וי"ל דלענין אומד ד"נ שאני דבעינו
שיתיר עצמו למיתה ואף דשמעון בן שטח קאמר מקרא דע"פ שנים עדים ובד"מ נמי
פתיב על פי ב' עדים מ"מ הא כבר נאמר והוא עד או ראה או ידע אלמא דבידיעה בלא
ראיה נמי חייב בד"מ ובשבועות משמע דלרב אחא בד"נ נמי אזלינן בתר אומדנא

פְּעוּבָדָא דְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח וּכְבָר עֲמָדוֹ הַתּוֹס' ו"ל ע"ז ב'פ' אֶחָד ד"מ וּבִשְׁבוּעוֹת שָׁם וְהַקְשׁוּ
עוֹד הָא אִיכָא אֲנֻמְדָנָא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דְּרַבְבִּין נְמִי מוֹדוֹ כְּגוֹן שְׁעֻלְתָּהּ לֹא נְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ גְּבִי
נְחָבֵל וּבד"נ כה"ג וְדַאי לָא אֲזִלִּינָן בְּתַר אֲנֻמְדָנָא.

וּבְאַמְתַּי יֵשׁ לְדַקְדָּק אֶפִּילוּ לְרַבְבִּין אַמְאִי לָא מְסַיְיבֵי פְּעוּבָדָא דְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח דְּהָא הָוִי
דְּוּמִיָּא דְּאֲנֻמְדָנָא דְּנְחָבֵל שְׁעֻלְתָּהּ לֹא נְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ וּצ"ל דְּחִינְשִׁינָן הָכָא שְׁמָא הוּא הֲרַג אֶת
עֲצָמוֹ וְהִיא אֶפְשָׁר לִישָׁב קֶצֶת קוֹנְשִׁית הַתּוֹס' דְּהָכָא בְּסִנְהֶדְרִין אֲזִילִי כְּמָאן דְּאֻקְמָא לְרַב
וּשְׁמוּאֵל דְּפִלְגִי אִי הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב בְּהֵי תַנְאִי דְּרַבְבִּין וְרַב אֶחָא וּס"ל לְרַב אֶחָא
דְּהוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב וְא"כ י"ל דְּבד"נ דְּחִמִּירִי מוֹדָה דְּלָא אֲזִילִי בְּתַר אֲנֻמְדָנָא
וּבְהִילוּף אַחַר הָרֹב נְמִי מְסַפְקָא לָן בד"נ בְּפֶרֶק בֶּן סוֹרֵר וְסוֹגְיָא דְּשְׁבוּעוֹת אֲזִילִי לְמַסְקָנָא
דְּאַפִּילוּ לָמ"ד אִין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב בְּהָא אֲזִילִינָן בְּתַר חֻזְקָה א"כ כש"כ דְּצָרִיף
לְמִיזֵל בְּתַר חֻזְקָה דְּגוּפָא בד"נ דְּאִיפְשִׁיטָא ב'פ' בֶּן סוֹרֵר דְּאַפִּילוּ אַחַר הָרֹב הוֹלְכִין וּכש"כ
בְּתַר חֻזְקָה דְּגוּפָה וְהַתִּירוּץ הַפְּשוּט הוּא דְּב'פ' אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת נְמִי ס"ל לְהַש"ס דְּרַב
אֶחָא אֲזִילִי בְּתַר אֲנֻמְדָנָא אֶפִּילוּ בד"נ וְדַאי זֶה הֲרַגוּ וְאַפ"ה לָא הָוִי עֵדוּת דְּהָא מְתַנִּי ס"ל
דְּבַעֲיָנָן הַתְּרָאָה וְהַתִּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָה וְזֶה דְּלָא כְּרִיבֵר"י וְלִהְיֵי א"א לְקַבֵּל עֵדוּת מֵאֲנָד
דְּשְׁמָא הֲרַגוּ שְׁלָא בְּתוּף כְּדִי דִּיבּוּר וּכְמַש"כ הַתּוֹס' וְזֶה בְּרוּר.

עוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּסוּגִין דְּפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְמָה לָן לְאֻקְמָא מְתַנִּיתִין כְּרַב אֶחָא הָא
לְרַבְבִּין נְמִי אֲזִילִינָן בְּתַר אֲנֻמְדָנָא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת כְּמוֹ בְּנְחָבֵל שְׁעֻלְתָּהּ לֹא נְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ וּצ"ע:
שָׁם גְּמָרָא אֶחָד אוֹמֵר ב' בְּגַבְיָהּ וְאֶחָד אוֹמֵר ב' בְּכַרְסָהּ.

עִי' כ"מ ו"ל שְׁפַתְבּ דְּלָא מְהִימְנֵי בְּזָה וּלְעַנְנִין עוֹנְשִׁין דְּהָוִי כד"נ וְלִי נִרְאָה דְּוֹדַאי מְהִימְנֵי
לְכָל מִילֵי בִּינּוֹן דְּעֵיקָר עֵדוּתָן עַל יְמֵי הַגְּדֻלוֹת וְהַתּוֹרָה הַכְּשִׁירָה בְּזָה אֶפִּילוּ עֵדוּת מִיְּנֻחְדָּת
וְוֹדַאי גְּאֻמְנִים לְכָל מִילֵי וְעֵינִין לְח"מ שָׁם: דָּף לָא ע"ב גְּמָרָא אִימֵר דְּאִמֵר רַשְׁבִּי"א הִיכָא
דִּישׁ בְּכָלֵל מְאֵתִים מְנָה כה"ג מִי אָמַר כו' וְצָרִיף לְדַקְדָּק בְּטַעְמוֹ שֶׁל דְּבָר מ"ש בְּמִנְהָ
שְׁחוֹר כו' מְצַטְרְפִין וּבְחֻבִּיּוֹת שֶׁל יֵין כו' אִין מְצַטְרְפִין וְהִנֵּה הֲרַמְב"ם ו"ל בִּיאָר טַעְמוֹ שֶׁל
דְּבָר לְשִׁיטְתוֹ דְּכָל מַה שְׁשׂוֹאֲלִין אוֹתָן בְּגוּף הָעֵדוּת הֵם בְּכָלֵל דְּרִישׁוֹת וּבְחֻקִּירוֹת יִחְשְׁבוּ
ע"כ בְּזָה אוֹמֵר שֶׁל יֵין וְזֶה אוֹמֵר שֶׁל שְׁמֵן הָוִי הַכְּחָשָׁה בְּדְרִישׁוֹת וְעֵדוּתָן בְּטִילָה אֲבָל מְנָה
שְׁחוֹר אוֹ מְנָה לְבָן לָא חֲשִׁיבָא הַכְּחָשָׁה בְּגוּף הַמְעַשָּׂה וְאִי תִיקְשִׁי לָךְ מ"ש מְסִינְיָף וְאִרְיָן
דְּחֲשִׁיב הַכְּחָשָׁה בְּדְרִישׁוֹת צָרִיף לְחֻלְקֵי דְשָׁם מְנָה אֶחָד הוּא וּבִין יִשְׁנָה לְחֻדְשׁ לָאוּ הַכְּחָשָׁה
בְּדְרִישׁוֹת הִיא וּלפ"ז בְּזָה אוֹמֵר כ"ה סְלַעִים נָתַן לֹא וְזֶה אוֹמֵר מְנָה דִּינָרִים הָוִי הַכְּחָשָׁה
בְּדְרִישׁוֹת וְרַבָּא דְאָמַר בְּמִנְהָ שְׁחוֹר וְלְבָן נְמִי עֵדוּתָן בְּטִילָה ס"ל דְּזֶה נְמִי הָוִי הַכְּחָשָׁה
בְּגוּף הַמְעַשָּׂה אֲבָל לְשִׁיטַת הֲרַאשׁוּנִים ו"ל דְּכָל הֵנִי מִילֵי חֲשִׁיבָא בְּדִיקוֹת פְּתַב הַנִּימוֹק"י
הַטַּעַם דְּבְחֻבִּיּוֹת שֶׁל יֵין וְשֶׁל שְׁמֵן הָוִי הַכְּחָשָׁה גְּמוּרָה דְּדִיִּיקֵי אִינְשֵׁי בְּזָה אֲבָל מְנָה שְׁחוֹר
אוֹ לְבָן לָא דִּיִּיקֵי בְּזָה כְּמוֹ בֵּין שְׁעוֹרִין לְחֻטִּינִין לָא דִּיִּיקֵי אִינְשֵׁי.

וְהִנֵּה הַח"מ וְהַב"ש בְּסִי' י"ז עֲמָדוֹ עַל הַש"ע שְׁפָסַק עַד אוֹמֵר מֵת וְעַד אוֹמֵר נִהְרַג הָרִי זֹו
תִּינְשָׂא וְאַמְאִי הָא לְדַעַת הֲרַמְב"ם ו"ל הָוִי הַכְּחָשָׁה בְּגוּף הַמְעַשָּׂה וְאַפִּילוּ בד"מ עֵדוּתָן
בְּטִילָה וְתִירְצוּ שָׁם דְּהָוִי כְּמוֹ מְנָה שְׁחוֹר אוֹ לְבָן וְלְכַאוּרָה דְּמִי טְפִי לְסִינְיָף וְאַרוּרָן וּצ"ל
דְּהֵתָם שְׁאֵנִי דְּעֵיקָר הַדִּין עַל הֲרִיגָתוֹ ע"כ צָרִיף לִידַע בְּמָה הֲרַגוּ אֲבָל הָכָא עֵיקָר הָעֵדוּת
הוּא שְׁאֵינוֹ חַי וְמָה שְׁזָה אוֹמֵר מֵת וְזֶה אוֹמֵר נִהְרַג אִין זֶה בְּגוּף הַמְעַשָּׂה וְלָא חֲשִׁיב אֶלָּא

בדיקות בעלמא אלא דלפ"ז יש לדקדק ל"ל להש"ס למימר בב"ב גבי אהד אומר אכלה חטים ואהד אומר אכלה שעורים דמצטרפין משום דלא דייקי אינשי בזה והשתא תיפוק ליה דהוי הכחשה בבדיקות דעל התזקה אנו דנין ולא על האכילה וי"ל דהתם רב יהודה קאמר לה ורב יהודה ס"ל במנה שחור או לכו נמי הוי הכחשה בגוף המעשה ומש"ה איצטריה לטעמא דלא דייקי אינשי אבל על הרמב"ם ו"ל שכ' להאי טעמא בפרק ט"ו מה' טוען תיקשי ל"ל האי טעמא דהא הוא פסק במנה שחור ולכו הוי הכחשה בבדיקות ויש לחלק בזה.

אבל הא קשיא לי למה תלוי הקושיא דוקא לדעת הרמב"ם ו"ל הא גם לשיטת הראשונים ו"ל תיקשי דהוי הכחשה גמורה ובהא לא טעו אינשי וכמו שכתבו התוס' בב"ב דאם אהד אומר אכלה חטים ואהד אומר אכלה קטניות אין מצטרפין משום דלא טעו אינשי בהא ועוד לסברתם דלד' הראשונים הוי הכחשה בבדיקות וכשיקרה בד"מ וה"נ לד"מ דמא תיקשי מאי טעמא דר"מ דאמר הואיל ומכחישות זא"ז לא ינשאו ע"כ נראה דנודאי מת או נהרג הכחשה גמורה היא בין לדעת הרמב"ם ו"ל בין לדעת הראשונים ו"ל ואפ"ה אתי שפיר הלכה זו באהד אומר מת ואהד אומר נהרג דתנשאו והוא ע"פ מאי דיש לשאול בב' פיתי עדים אחת אומרת חבית של יין ואחת אומרת של שמן מה דינו אי נימא דדוקא בכת אחת הוי דהוי הכחשה ואהד מהן שקר הוא ואין כאן אלא עד א' אבל ב' פתי עדים אפי' מכחישין זא"ז הכחשה גמורה מ"מ בפחות שבהם חייב דחז מינייהו פשרים הם או דילמא כל שמכחישים זא"ז אפילו בב' פתי עדים הוי הכחשה ודילמא תרנייהו שיקרא נינה ונראה דדבר זה תליא בפלוגתא דתנאי לתנא דמתניתין דנזיר דב"ש וב"ה בב' פתי עדים נחלקו ודוקא התם קאמרי ב"ה דנוהג שפתיים משום דבכלל חמש שפתיים אבל בהכחשה גמורה אפי' ב"ה מודו דלאו עדות הוא אבל לתנא דברייתא דהקא ונזיר דבב' פתות לא נחלקו וכי פליגי בכת אחת וא"כ שמעינן מדברי ב"ש דאפי' מודו דהוי הכחשה, בכת אחת בב' פתי עדים הולכין אחר הפחות שבהם וא"כ ה"ה לב"ה דלא הוי הכחשה בב' פתי עדים אפילו הכחשה גמורה כמו בחקירות או בדרישות וא"כ עפ"ז א"ש הלכה זו ומינשב נמי במאי דפליגי ר"מ ור"י ור"ש בזה ר"מ ס"ל לתנא דמתני' דבב' פתי עדים פליגי ובה דוקא קאמרי ב"ה דהוי עדות משום דיש בכלל חמש שפתיים אבל בהכחשה גמורה מודו דנחלקה העדות ומש"ה קאמר ר"מ הואיל ומכחישות זא"ז לא ינשאו ור"י ור"ש ס"ל לתנא דברייתא דבב' פתי עדים לא פליגי ולכ"ע לא נחלקה העדות להכי קא' הואיל ושניהם מודים שמת הרי אלו ינשאו והדבר ברור ופשוט ובירושלמי איפא מחלוקת בזה לב"ה דמתניתין בהכחשה גמורה ור' יוחנן ס"ל הכחיש עדות בתוך עדות בעלה העדות גם לב"ה ורב ס"ל דלא בטלה העדות ובעי הש"ס התם למימר דאפילו בד"נ ס"ל לרב דלא בטלה העדות בהכחשה ובתר הכי מסיק דבד"נ בטלה העדות לכ"ע משום דכתיב צדק צדק תרדוף ומביא הש"ס ראיה לרב מדברי ר"י ור"ש דיבמות ונדחי דשאני צרות ע"ש באורח.

ומדברי הירושלמי הללו נראה דלא פדעת הרמב"ם ו"ל דאפילו אהד אומר שחשש שנים בבדיקות עדותן בטילה ומדברי הירושלמי דוקא אם ב' פתי עדים מכחישות זא"ז אלא די"ל דאהד המכחיש גרע דבטלה העדות משום נמצא אהד מהן קרוב או פסול דנודאי האהד הוא הפסול אבל בב' פתי עדים המכחישות זה את זה אין הפסול ידוע ונ"מ לדיני

ממונות ועיני' ביבמות פֶּרֶק הָאֵשֶׁה מ"ש"כ בְּזֶה ודו"ק: הִדְרָן עֲלֵה פֶּרֶק זֶה בּוֹרֵר פֶּרֶק אֶחָד ד"מ דף לג ע"ב גְּמָרָא חֲזִיבִי מְלָקוּת אֶתְיָא רִשְׁעָה רִשְׁעָה מִשְׁמַע מִכָּאן דְּחִיבִי מְלָקוּת שְׁוִין לְחִיבִי מִיתוֹת לְכָל הֵנִי מְלִי דְמִתְנִיתִין וְכֹן פֶּתַב הֶרְמֵב"ם ו"ל בַּפ"א מַה' סְנֵהֲדָרִין אֶחָד ד"נ וַא' ד"מ כּו' שְׁוִין לְדִינִים אֱלוֹ אֱלָא שְׁהַמְלָקוּת בַּג' וּבְזֶה שְׁוִין לַד"מ וְעֵינִין בַּלַּח"מ מַה שְׁתַּמָּה עַל לְשׁוֹן הַזֶּה וְלֹא יִדְעָתִי לָמָּה כִּי דְבָרִיו ו"ל פְּשׁוּטִים הֵם אֱלָא דְקָשִׁיא לִי פִּינּוֹן דְּסָגִי בַּג' א"כ ע"כ לֹא בְּעֵינִין בְּמִלְקוּת ע"פ שְׁנִים לְחֻבָּה וַא"כ גַּם בָּהָא לֹא דְמָיָא לַד"נ וְהֶרְמֵב"ם ו"ל פֶּתַב דְּלָכָל הַדִּינִים שְׁוִין דִּינֵי מְלָקוּת לַד"נ לְבַד דְּמִלְקוּת סָגִי בַּג' וְעוֹד מ"ש דְּלֵהֲאִי דִּינָא מְדַמְיָנָן לִיהַּ לַד"מ וְלִשְׁאָר מְלִי מְדַמְיָנָן לַד"נ וּבִתְוֹסְפָתָא פ"ז אִתְמַרָא הִךָ גַּז"ש לְעַנְיָן לְהַחְזִיר לְזִכּוּת לְבַדּוֹ וְכֹן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַש"ס דְּקָבְעוּ לְאִיבְעֵי' זֹו בְּהִלְכָּה דְּמַחְזִירִין לְזִכּוּת ודו"ק: שָׁם גְּמָרָא רִיבְר"י אֹמֵר עוֹנָה לְזִכּוּת כּו' נִרְאָה דְּעֵיקָר מְחַלְקוֹתָן הוּא אִם לְשִׁמּוּעַ מִן הָעֵד הַצַּד זְכוּת שְׁהוּא אֹמֵר דְּלִרְבָּנָן אִין שׁוֹמְעִין דְּבָרִיו כָּלָל וְלִרְ"י בִּרְ"י שׁוֹמְעִין דְּבָרִיו וְהַב"ד נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּדָבָר אֲבָל הָעֵד עֲצֻמוֹ וְדָאִי אִין גְּמָנָה לְהִיּוֹת דִּינָן אֲפִילוֹ לְזִכּוּת לִרְ"י בִּרְ"י דְּהָא בַּד"נ וְדָאִי אִין עַד נַעֲשֶׂה דִּינָן וְהִינּוּ דְקָאֵמֵר הַש"ס בְּטַעֲמִיָּהוּ דְּרַבָּנָן מִשׁוּם דְּמִיחְזִי פְּנוּגָע בְּעֵדוּתוֹ לְהִכִּי צְוִתָּה הַתּוֹרָה שְׁהָעֵד לֹא יִפְתַּח פִּי כָּלָל וְלִפ"ז הָא דְאֶחָד מִן הַתְּלָמִידִים יָכוֹל לְלַמּוֹד זְכוּת י"ל דְּהִינּוּ שְׁשׁוֹמְעִין מִמֶּנּוּ לִישְׂא וְלִיתָן בְּדָבָר אֲבָל לֹא שְׁיַעֲלָה לְמַגְנָן לְדוּן ע"פ וְכֹן אֲמָרוּ לְקַמְן דְּהָרַב וְתַלְמִידוֹ אִין מוֹנִין אֱלָא אֶחָד וַא"כ לֹא תִיקְשִׁי כ"כ קְוִשִׁית הַתּוֹס' מְהָא דְאֲמָרִין לְעִיל בְּאוֹמֵר אִינִי יוֹדַע אִי הִדֵּר וְאֲמַר טַעֲמָא לֹא שְׁמַעִין לִיהַּ דְּהַתָּם לְעַנְיָן שְׁיַעֲלָה לְמַגְנָן קְאָמֵר וְעֵינִין בְּדָבָרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל בַּפ"ט מַה' סְנֵהֲדָרִין וְנִרְאָה מִדְּבָרִיו ו"ל גַּם כֹּן פְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּמִי שְׁאֲמַר אִינִי יוֹדַע אִינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר וְלִלְמַד חוּבָה אֲבָל יָכוֹל לְחַזֵּר וְלִלְמַד זְכוּת כְּמַבּוֹאֵר בְּדָבָרִיו ו"ל בְּהִלְכָּה ב' אֲמָרוּ י"ב זְכָאִי וי"ב חֲזִיב וְאֶחָד אֹמֵר אִינִי יוֹדַע מוֹסִיפִין וְע"כ מִיִּירֵי דְמִן הַשְּׁנִים שְׁהוֹסִיפוּ אֲמַר אֶחָד אִינִי יוֹדַע וְהִרְאִישׁוֹן שְׁאֲמַר תְּחַלָּה אִינִי יוֹדַע עֲתָה הִפֵּךְ דַּעְתּוֹ לְזִכּוּת דָּאִי הָאִי דְאֲמַר אִינִי יוֹדַע הוּא זֶה שְׁאֲמַר בְּתַחֲלָה אִינִי יוֹדַע הִרִי פֶּתַב שָׁם בְּזֶה דִּינְיָא זְכָאִי וְכֹן פֶּתַב הַלַּח"מ שָׁם ע"ש וְאִי לֹא דְמִיחְזִינָא הֵייתִי אֹמֵר דְּהַנְּסִחָא הַנְּכֻנָּה בְּדָבָרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל אֲמָרוּ י"ג זְכָאִי וי"ב חֲזִיב ה"ז זְכָאִי דְלְזִכּוּת מְצַטְרָפִין גַּם אֶת מִי שְׁאֲמַר בְּתַחֲלָה אִינִי יוֹדַע דְּלִפִּי הַנְּסִחָא אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ תְּמוּנָה אֲמַאי יָצָא זְכָאִי ע"פ ב"ד שְׁקוּל וְעֵינִין בַּלַּח"מ מ"ש"כ בְּשֵׁם מַהֲר"ם פְּאֵדוּוּה וצ"ע עוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּזֶה הָא דְאִיצְטְרִיף קְרָא שְׁלֹא יַעֲנֶה תְּלָמִיד לְחֻבָּה וְמַאי נ"מ אִם יִלְמַד חוּבָה פִּינּוֹן שְׁדַעְתּוֹ אִינֵה עוֹלָה לְמַגְנָן וְהַמְלָמֵדִין זְכוּת אִינּוֹן יָכוֹלִין לְלַמַּד חוּבָה וַא"כ אִין בְּדָבָרִיו שׁוּם תּוֹעֲלָת וי"ל דְּהָא מְסִיק הַש"ס דְּבִשְׁעַת גְּמַר דִּין יָכוֹלִין לְחַזֵּר וְלִלְמַד חוּבָה וְאִילִי אִם שְׁמַעוּ צַד חוּבָה שְׁלַ תְּלָמִיד הָיוּ גַּם הַמְזַכִּין מִטֵּינ אַחֲרֵיו ע"כ אֲמָרָה תּוֹרָה שְׁלֹא יִשְׁמְעוּ דְּבָרִיו לְחֻבָּה וק"ל: שָׁם גְּמָרָא כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ טַעֲם אֶחָד מִשְׁנֵי מִקְרָאוֹת.

מִפִּירִש"י ו"ל נִרְאָה דְּוִנְקָא אִם אֲמָרוּ טַעֲם אֶחָד מִב' מִקְרָאוֹת הוּא דָאִין מוֹנִין לְהֵם אֱלָא אֶחָד אֲבָל אִם אֲמָרוּ טַעֲם אֶחָד מִמִּקְרָא אֶחָד מוֹנִין לְהֵם שְׁנִים אֲבָל מִלְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ו"ל כְּפִי הַמְשָׁנָה מִשְׁמַע דְּכַש"כ שְׁאֲמָרוּ טַעֲם אֶחָד מִמִּקְרָא אֶחָד דָאִין מוֹנִין לְהֵם אֱלָא אֶחָד וְהַש"ס רְבוּתָא קַמ"ל דְּאֲפִי' מִשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אִין מוֹנִין לְהֵם אֱלָא אֶחָד וְצָרִיף שְׁיֵאמֵר כ"א מִן הַמְטִינ טַעֲם וְסִבְרָא אַחֲרָת לְחִיּוֹב אוֹ לְזִכּוּת ונ"מ בְּזֶה דְּלִשְׁיטַת רִש"י ו"ל יָכוֹל לְהִיּוֹת דְּגַם בַּד"מ הִדִּין כֹּן פִּינּוֹן דְּחַד מִיִּנְיָהוּ קְטַעִי אֲבָל לְדַעַת הֶרְמֵב"ם ו"ל אִין זֶה אֱלָא בַּד"נ

אָבֵל בַּד"מ לֹא אֵיכָפֶת לָן דְּהָא סְגִי אִם אוֹמֵר גַּם אָנִי אֶהְיֶה כְּפִלוֹנִי דְּדוֹקָא מַד"נ וְעוֹבֵר בַּל"ת מְשׁוּם לֹא תַעֲנֶה וְכַמְבּוֹאֵר בְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל בַּפ"י אָבֵל בַּד"מ מוֹתֵר לוֹמֵר פֶּן וְכִמוּ שֶׁהִבִּיא הַמ"ע בְּשֵׁם הַמְכִילְתָּא וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּבַרֵּי הַמְכִילְתָּא לָאוּ שְׂיִסְמוּךְ ע"ד חֲבִירוֹ וְלֹא יֵאמֵר דְּבַר מְדַעְתּוֹ דַּא"כ אֶפְיָלוּ בַּד"מ וְדַאי אֵינוֹ נִמְנָה אֲלָא ע"כ הֵינְנוּ דַבְד"נ צָרִיךְ שְׂיֵאמֵר כ"א דְּבַר חֲדָשׁ מְדַעְתּוֹ וּבַד"מ סְגִי אִם יֵאמֵר גַּם אָנִי מְסָפִים לְדַעַת פְּלוֹנִי וְלֹא נִמְצָא אֵת ס' הַמְכִילְתָּא לְעֵינֵינוּ בּוֹ וְרֵאִיתִי בְּש"ף ס' כ"ה שֶׁפֶתַח דַּט"ס הוּא פְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל אֶפְיָלוּ מַב' מְקַרְאוֹת אֲלָא דְּוִקְאָמַב' מְקַרְאוֹת וְכַשִּׁיטַת רַש"י ז"ל וְלֹא מִשְׁמַע פֶּן מְדַבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל בַּפ"י ב' שֶׁפֶתַח בְּהִלְכָה ב' וְאִם טַעַו בְּדַבְרֵי וְלֹא יָדְעוּ מִי הֵם שֶׁחֲיִיבוּ אוֹ זֵיכְרוֹ מְטַעַם אֶחָד שְׂאִינֵן נִחְשָׁבִין אֲלָא אֶחָד כּו' וְלֹא הִזְכִּיר פֶּלֶל מְשַׁנֵּי מְקַרְאוֹת אֲלָא וְנִדְאִי פֶל מְטַעַם אֶחָד שְׂאִינֵן אֲלָא אֶחָד וּמַה שֶׁהַקְשָׁה הַש"ף מְהָא דְאִם פְּוֹלָם אֲמָרוּ דְחִיבֵי מְשׁוּם לֹא תִרְצַח לֹא יִהְיוּ נִמְנִים אֲלָא אֶחָד אֵינוֹ זֶה מוֹכֵרַח דְּדוֹקָא בְּמִילְתָּא דַּמְלִיא בְּסַבְרָא קְאָמְרִינוּ דְּבַעֲיָנוּ שְׂיֵאמֵר כ"א סַבְרָא מְדַעְתּוֹ: דָּף לַד ע"ב מִתְנִיתִין דְּלֹא כַר"מ דְּמַקְיֵשׁ רִיבִים לְנִגְעִים כּו' ע"י בְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל שֶׁפֶתַח הַקְיֵשׁא דְרִיבִים לְנִגְעִים לְעֵנֵן לְדוֹן בְּלִילָה וְעֵינֵינוּ בַּכ"מ וּבַלַּח"מ מ"ש כ"כ בְּזֶה וְלִדְיָדִי קִשְׂיָא לִי מ"ש דְּלַעֲנֵן רֵאִיִּת קְרוֹבִים פֶּסֶק כַּת"ק בַּפ"ב דְּנִגְעִים דְּקְרוֹב רֹאֶה אֵת הַנִּגְעִים וְאִמְאִי לֹא נִקִּישׁ נְמִי נִגְעִים לְרִיבִים דְּקְרוֹב פֶּסוּל וְכַדָּאֵר ר"פ וּלְפַמ"ש הַכ"מ דְּרַבְּנֵן לֹא דְרָשׁוּ הַקְיֵשׁא אֲלָא לְעֵנֵן יוֹם א"ש דַּה"נ לֹא דְרָשִׁי רַבְּנֵן לְעֵנֵן סוּמָא בְּאַחַת מְעֵינֵינוּ אָבֵל לְדַבְרֵי הַלַּח"מ דְּרַבְּנֵן דְּרָשִׁי נְמִי הַקְיֵשׁא לְכָל מִילָי לְבַד מִנְגַמֵּר דִּין דְּיָלְפִי מְקַרָא דּוֹשְׁפֻטוֹ דְּאֶפְיָלוּ בְּלִילָה וּמִינְיָה יְלִיף לְסוּמָא בְּאַחַד מְעֵינֵינוּ דְּיָלְפִינוּ אֶפְיָלוּ לְתַחֲלַת דִּין וְכַש"כ הַרִי"ף ז"ל א"כ וְנִדְאִי תִקְיֵשׁי אִמְאִי לֹא יָלְפִי נְמִי לְקְרוֹבִים וַי"ל פִּינֵן דְּמִיַּעֲטָה הַתּוֹרָה שְׁלָא גִילַף נְגַעִים מְרִיבִים לְעֵנֵן ג' ה"נ דְּלֹא יָלְפִינוּ לְעֵנֵן קְרוֹבִים אֲלָא דְלַרְבָּנֵן בַּד"מ נְמִי מַה"ת אֶפְיָלוּ חַד פֶּשֶׁר וְאַפ"ה קְרוֹב פֶּסוּל א"כ שְׁפִיר מְצִינֵן לְמִילַף לְנִגְעִים נְמִי דְקְרוֹב פֶּסוּל וְכַבֵּר הַקְשָׁה הַלַּח"מ מְהָא דְפָרַק מְצַוַת חֲלִיצָה דְּמַסִּיק הַש"ס הֵתָם.

דַּכ"ע לֹא מְקַשִּׁי רִיבִים לְנִגְעִים וְעוֹד קִשְׂיָא לְדַבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל וְהִנֵּה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ ל"ל דְּהָא נְחִלוֹת דְּהוּי כְּדִין יָלְפִינוּ מְלַחְוֶנָה מְשַׁפֵּט וְדִינֵינוּ יָלְפִינוּ מִנְגְעִים וְעֵינֵינוּ בְּזֶה בַּד' הָאֲחֻרוֹנִים וְעַל סְבַרְת הַרִי"ף ז"ל דְּיָלִיף סוּמָא בְּאַחַת מְעֵינֵינוּ מִגַּמ"ד בְּלִילָה יֵשׁ לְדַקְדָּק הָא חֲלִיצָה לַת"ק כְּשֶׁרָה בְּלִילָה וְאַפ"ה סוּמִין פֶּסוּלִין מְלַעֲנִי וַי"ל: שֵׁם גְּמָרָא דַּנ"מ מַה"מ א"ק וְהוֹקַע אוֹתָם נֶגֶד הַשְּׁמַשׁ ק"ק אִמְאִי לֹא יָלְפִינוּ מִינְיָה דְגַמְר דִּין בַּד"מ פֶּשֶׁר בְּלִילָה מְדַאֲצֻטְרִיךְ לַד"נ דְּדוֹקָא נֶגֶד הַשְּׁמַשׁ וַי"ל וְלִטְעָמִיךְ תִּיקְשִׁי לַר"מ נֶגֶד הַשְּׁמַשׁ ל"ל אֲלָא ע"כ אִצְטְרִיךְ לְשׁוּם דְּרָשָׁא וְק"ל: דָּף לו ע"ב גְּמָרָא מְשׁוּם דְאֵין הַפֶּל כְּשֶׁרִים וְכ"ג חֲדָא הוּא כּו' ק"ק הָא מְטִין ע"פ שְׁנִים לְחוּבָה נְמִי דוֹקָא בַּב"ד שֶׁל כ"ג וַא"כ אֲכֵאֵי ט' הוֹיָן וְעֵינֵינוּ רַש"י ז"ל בְּמִתְנִיתִין שַׁכ' דַּאי לֹא קָרָא דְלֹא תַטָּה ה"א דַבְד"מ ג"כ נֶאמֵר קָרָא דְלֹא תַהִי אַחֲרֵי רַבִּים לְרַעוּת וְעֵינֵינוּ תוֹס' שֵׁם: שֵׁם גְּמָרָא ת"ש אֶחָד מִן הַתְּלַמִּידִים שְׁזִיכָה נְמַת רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ חַי וְעוֹמֵד בְּמִקוּמוֹ וְאִמְאִי נִימָא אֵלוֹ קָיִים כּו'.

ק"ק הָא תְּלַמִּיד אֵינוֹ יְכוֹל לְלַמֵּד חוּבָה וְדַאי לֹא מְצִי הַדַּר בְּיָה וְעוֹד מִק' רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא חַי וְעוֹמֵד בְּמִקוּמוֹ מְשַׁמַּע דְּעוֹלָה לְמַנְיָן וְלִקְמוֹן אֲמָרִינוּ דְאֵין הַתְּלַמִּיד עוֹלָה לְמַנְיָן וְצ"ל דְּמִיָּירִי בְּתַלְמִיד כְּגוֹן רַב כְּהֵנָּא וְרַב אִסִּי וְהָא דְלֹא מְשַׁנֵּי הַש"ס דְרִיב"ח מִיָּירִי בְּתַלְמִיד גְּמוּר דְאֵינוֹ יְכוֹל לְלַמֵּד חוּבָה הֵינְנוּ מְשׁוּם דַּא"כ לֹא א"ש הָא דְאֵמֵר כְּאֵלוֹ עוֹמֵד

במקומו ואפתי יש לדקדק למה נקט ריב"ח אַחַד מן התלמידים ולא קאמר אַחַד מן
הדַּיָּיָנִים שְׁזִיָּכָה כו': לעיל גְּמָרָא מַנִּין לְאַחַד מן התלמידים כו' וְהָרִי"ף ז"ל הביא דְּבָרֵי
הַיְרוּשָׁלַּיִם דֵּהוּא עֲצָמוּ אֵינוּ מְלַמֵּד חוֹבָה עַל עֲצָמוּ ג"כ יְלַפִּינן מֵהָאֵי קָרָא דְאַחַד לֹא יַעֲנֶה
בְּנֶפֶשׁ לְמוֹת וְכֵן תִּנָּא בְּתוֹסְפָתָא אִם אָמַר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד חוֹבָה מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ וְעַיִן
בִּירוּשָׁלַּיִם וּבִק"ע וּלְפִי גִיְרָסַת הָרִי"ף ז"ל אֶתִּי שְׁפִיר: שֵׁם הַכֹּל לְאַתּוּנֵי מֵאֵי לְאַתּוּנֵי מְמֹר
וְכוֹתִי שְׁנַתְּגִיָּר לְדַעַת רַש"י ז"ל דְאַפִּילוּ גַר גְּמֹר מְנַתֵּר לְדוֹן וְהָא דְפָרַק הַחֹלֵץ הִיָּנּוּ
לְעַנְנֵי אֵיזָה הַתְּמִנּוֹת לְשִׁרְשָׁה אֲבָל דַּעַת הַתּוֹס' וְהָרִי"ף ז"ל דְלַעֲנֵן ד"מ בְּעֵינֵן אִמּוֹ
מִיִּשְׂרָאֵל וּלְעַנְנֵן ד"נ עַד שְׁיִהְיֶה אֲבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מְקָרָא גְּוֹנָשָׁא אוֹתָהּ בְּדוּמִין לָהּ.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק לְשִׁיטַת הַתּוֹס' אִמּוֹ לֹא קָאֵמַר לְעֵיל אִמְתַּנִּי וְיֵשׁ שְׁפָשֶׁר לְהַעֲיֵד וְאִין כְּשֶׁר
לְדוֹן לְאַתּוּנֵי גַר דְּכָשֶׁר לְהַעֲיֵד וּפְסוּל לְדוֹן: הַדְּרָן עֲלָהּ וְסָלִיקָא לָהּ מִסְכַּת סְנֵהֲדָרִין